

**Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»**

**Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню магістра**

студента Шрайбмана Дмитра Олександровича
(ПІБ)

академічної групи 291М-22-1
(шифр)

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(офіційна назва)

на тему: «Сучасні тенденції міжнародних конфліктів в умовах світової кризи»
(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Двуреченська О.С.		
Рецензент	Грачевська Т.О.		
Нормоконтроль	Двуреченська О.С.		

**Дніпро
2023**

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувачка кафедри
міжнародних відносин і аудиту
_____ Пашкевич М.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню магістра

Студенту Шрайбману Д.О. академічної групи 291м-22-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

спеціалізації «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

на тему: «Сучасні тенденції міжнародних конфліктів в умовах світової кризи»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	Нормативні основи аналізу конфліктогенності в рамках функціонування сучасної системи міжнародних відносин	01.10.23 – 18.10.23
2	Особливості функціонування та типологізації конфліктних ситуацій	19.10.23- 08.11.23
3	Прикладний аспект застосування моделей вирішення конфліктів в умовах світової криз	09.11.23- 26.10.23

Завдання видано _____ Двуреченська О.С.
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)

Дата видачі _____.

Дата подання до екзаменаційної комісії _____

Прийнято до виконання _____ Шрайбман Д.О.
(підпис студента) (прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 103 с., 84 літер.

Предмет дослідження – прояв сучасних тенденцій міжнародних конфліктів в умовах світової кризи.

Мета роботи: дослідження сучасних тенденцій міжнародних конфліктів в умовах світової кризи.

Методологія (метод) дослідження: використані методи аналізу та синтезу, структурно-функціональний метод, історичний методи, гіпотетично-дедуктивний метод, методи систематизації, узагальнення та формалізації, метод абстрагування.

Результати дослідження та їх новизна: В результаті дослідницької роботи на основі сформованої філософії дослідження, було проведено ґрунтовний аналіз нормативних конструктів визначення типології конфліктів та розуміння основоположних факторів конфліктної ситуації. Таким чином, було визначено низку деструктивних векторів дослідження сучасного стану конфліктів відносно умов поширення світової політичної кризи. В свою чергу, подібні підходи, що є наразі широко задіяними в академічній діяльності, нівелюють положення нормативності діяльності міжнародних організацій та практик залагодження міжнародних конфліктів через часткову участь акторів міжнародних відносин. Опираючись на дану теорію та окресливши специфіку ролі міжнародних наддержавних конструктиву вирішенні конфліктів в рамках сучасної системи міжнародних відносин, сформовано алгоритм визначення типології сучасної конфліктної ситуації, а також результативне застосування стандартизованих методик впливу на суб'єктів конфлікту відносно викликів та протиріч наявної системи рівновагіполітичних сил.

Результати даної фундаментальної роботи можуть бути застосовані у навчальному процесі, відповідно описаний та проаналізований теоретичний матеріал може бути використаний для подальшого аналізу ролі міжнародних конфліктних ситуацій на світову політику та вивчення можливостей нівелювання ескалаційних проявів таких конфліктів. .

Перелік ключових слів: МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, КОНФЛІКТНА СИТУАЦІЯ, КРИЗА РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ, МОДЕЛІ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ, ТИПОЛОГІЯ КОНФЛІКТІВ.

RESUME

The graduation research of the six-year student student Dmitry Shraibman (NTU DP, Faculty of Finance and Economics, Department of International Relations and Audit) deals with the Modern trends of international conflicts in the conditions of the world crisis. The work is a thorough basis of academic research on the issue of analyzing the typology of conflict situations and forms a new approach to understanding conflicts, as well as the practices of leveling the escalation of conflict-related practices applied to them. According to the analyzed theoretical basis of the work, we can talk about the normative role of international organizations, which, within the framework of the current trends of the crisis of the political system of global relations, cannot be fully implemented due to the lack of a single coordinating system of influence. Accordingly, it is possible to conclude that there is no basis for a single algorithm for the formation of a conflict de-escalation plan based on the modern system of international relations.

According to the studied data and manifestations of the escalation of a wide range of conflicts, the described practices become a new canvas for the fundamental dialogue of the subjects of international political life and the basis for further analysis of international conflicts.

Bibliogr. 84.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНФЛІКТОГЕННОСТІ В РАМКАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....	9
1.1. Методика та методологія наукового дослідження питання війни та миру.....	9
1.2. Проблеми дефініювання та класифікації конфліктів в міжнародному політичному дискурсі.....	17
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ.....	32
2.1. Типологія конфлікту міжнародних відносинах.....	32
2.2. Алгоритм дослідження конфлікту в рамках актуальних світових політичних процесів.....	45
РОЗДІЛ 3. ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ СВІТОВОЇ КРИЗИ.....	62
3.1. Криза розвитку світового політичного процесу та роль міжнародних організацій у її вирішенні.....	62
3.2. Моделі вирішення конфліктів в рамках наявної типології конфліктних ситуацій.....	74
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	93

ВСТУП

Актуальність зумовлена проблематикою ескалації феномену конфліктогенності в рамках сучасної системи міжнародних відносин, що стимулює інгібування розвитку конструкту демократичного суспільства та унеможлиблює мирне балансування векторів влади на міжнародній арені. Разом з тим є необхідним нівелювання проблематики застарілих інкапсульованих підходів в дослідженні явищ з багатьма кореляційними змінними в контексті їх інтеграції до окреслення широких понятійних структур, таких як міжнародні відносини та конфліктні ситуації. Відповідно до цього, актуальність досліджуваної теми напряму сформована недосконалістю синтетичних суджень щодо визначення типології та виокремлення факторів формування конфліктних ситуацій відповідно до сучасних міжнародних деструктивних феноменів. Таким чином, методи ідеалізації нормативних підходів в академічних дослідженнях призводять до неможливості ґрунтовного аналізу конфлікту, а отже нівелювання можливості сформулювати алгоритм превентивних дій. Отже, врегулювання міжнародних конфліктологічних практик є першочерговим завданням задля реалізації цілей демократичного глобалізованого суспільства та недопущення руйнування конгруентності серед суб'єктів міжнародного політичного процесу.

Огляд використаної літератури визначає наявність неоднорідності в рамках академічних поглядів на міжнародні конфліктні ситуації та супутні складові нативної структури такого феномену, а саме дихотомічність визначень та протиріччя відносно кількісної та просторової кон'юнктури формування нормативної типології. Можна сказати про розподіл наукової спільноти на варіативні групи відносно їх відношення щодо розуміння конфлікту. Зокрема, серед опрацьованих наукових доробків описані феномени протиріч спостерігаються в роботах Дж. Бартона, К. А. Костянтіно, К. С. Мерчант, Р. Сансберг [13; 19; 73]. Низка досліджень є

грунтовними в розумінні окреслених понять, а отже не вносять деструктивного впливу в сучасну теорію конфліктогенності та дають змогу адекватно проаналізувати конфлікт, визначивши його нормативні змінні. Авторами таких концепцій є М. Г. Маршал, К. Ф. Готфрід фон Клаузевіц, К. Холсті, С. Р. Мітчел, Гірш Ф., Е. Кастанеда, Ф. Е. Гонсалес, Дж. А. Росаті, М. Маклінс, Дж. Джексон [47; 17; 34; 50; 33; 15; 28; 65; 45; 39]. Разом з тим, варто зауважити на широкому використанні нормативних концепцій що вносять неоднозначний вклад в академічні дослідження через їх невідповідність постулатам сучасного міжнародного життя та прагненню пояснити конфлікти через призму індивідуалізму та критичних соціальних теорій, що можна спостерігати в роботах Р. Колліер, Ф. А. Філд [18; 24].

Об'єктом дослідження є конфлікти в сучасній системі міжнародних відносин.

Предметом дослідження є прояв сучасних тенденцій міжнародних конфліктів в умовах світової кризи.

Метою дослідження є дослідження сучасних тенденцій міжнародних конфліктів в умовах світової кризи.

Завданнями дослідження є:

- охарактеризувати методіку та методологію наукового дослідження;
- проаналізувати проблеми дефініювання та класифікації конфліктних ситуацій в сучасному академічному просторі;
- розкрити механізми дослідження типології конфліктів у міжнародних відносинах;
- проаналізувати конфлікт в рамках актуальних світових політичних процесів;
- дослідити кризу розвитку світового політичного процесу та роль міжнародних організацій у її вирішенні;
- проаналізувати моделі вирішення конфліктів в рамках наявної типології конфліктних ситуацій.

Теоретико-методологічним базисом дипломної роботи виступають

загальнонаукові методи дослідження, зокрема аналіз та синтез. Було використано також структурно-функціональний метод як основа для вивчення складних багатокомпонентних явищ через їх поділ на структурні складові; логічний та історичний методи – для неупередженого аналізу подій та явищ на основі науково-критичної інтерпретації різноманітних джерел, та систематичного відтворення історії об'єкта що досліджується; гіпотетично-дедуктивний метод як інструмент для формування теорій згідно з об'єктом дослідження; методи систематизації, узагальнення та формалізації – для виявлення місця та упорядкування джерел інформації; методи індукції та дедукції, наукової абстракції – для обґрунтування наукових підходів та визначення доцільності їх застосування в рамках даної наукової роботи; метод абстрагування, що дозволив використати критичний підхід для відбору необхідного матеріалу для осмислення проблематики роботи.

Джерельну базу дослідження склали Статут ООН та документи організації щодо протидії конфліктам, виступ Президента США на 77 сесії Генеральної Асамблеї ООН, а також Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» [1; 80; 77; 2]. Документи дозволили дослідити участь ООН у вирішенні конфліктів, задіяність однієї з провідних держав світу у врегулювання конфліктів та актуальність Воєнної доктрини України.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНФЛІКТОГЕННОСТІ В РАМКАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

1.1. Методика та методологія наукового дослідження питання війни та миру

Враховуючи багатогранність досліджуваних понять, а також відповідно до широкого спектру факторів аналізу питань конфліктогенності, особливим напрямком роботи є формування доцільної методології та відбір методів дослідження.

Згідно з дослідницькою філософією роботи, окресленими особливостями методології та напрямком дослідження, за основу для аналізу міжнародних конфліктологічних практик в рамках кризи сучасної політичної системи взято прагматичну парадигму як найбільш доцільну. Прагматична парадигма вважається ґрунтовною для комбінування якісного та кількісного методів в рамках наукового дослідження. Вона відкидає єдине трактування всього за рамками сталих уявлень та сталих законів. За своєю суттю вона ставить філософію дослідження в основу аналізу та використовує всі доступні методи для розуміння поставленої проблеми. Значну увагу прагматики приділяють пошуку практичних рішень, тому ця парадигма стає основою для досліджень охорони здоров'я, освітніх, а також соціологічних і психологічних вимірів [32, с. 18].

Подібна парадигма є необхідною до реалізації відповідно до її змішаного підходу, так як обмеження в добірці методів може негативно відобразитися на дослідженні та в подальшому спричинити некоректність висновків. Таким чином, дослідження базуватиметься на обґрунтуванні сталих теоретичних концепцій та формуванні нового бачення процесу аналізу конфліктних ситуацій у міжнародних відносинах.

В рамках проведення академічних досліджень наукова спільнота

дотримується єдиних норм, які встановлюють умовні правила проведення будь-якого професійного дослідження [42, с. 14]:

1. Універсалізм. Незалежно від того, хто проводить дослідження і де воно проводилося, дослідження слід оцінювати лише на основі наукової цінності.

2. Організований скептицизм. Вчені повинні сприймати нові ідеї чи докази з належною науковою критичністю. Вони мають оскаржувати та піддавати сумніву всі докази, проводячи при цьому ретельну перевірку дослідження.

3. Безкорисливість. Вчені мають бути нейтральними, неупередженими, сприйнятливими та відкритими до несподіваних спостережень та нових ідей. Вони не повинні бути жорстко прив'язані до певної ідеї чи точки зору.

4. Комуналізм. Створення наукових знань є публічним актом, а результати є суспільною власністю, доступною для використання всіма.

5. Має бути детально описаний спосіб проведення дослідження.

6. Нові знання не є офіційно прийнятими, доки інші дослідники не перевірять їх і не оприлюднять висновки свого аналізу.

7. Чесність. Це загальнокультурна норма, але вона особливо сильна в наукових дослідженнях; обман у наукових дослідженнях є основним табу.

Існує низка видів дослідження, які варіюються відповідно до типу об'єкта дослідження, основного методу, методології, спектру факторів, місця дослідницької роботи, та ін. Проте три з них є ґрунтовними [68, с. 5]:

- пошукове дослідження, яке проводиться там, де обсяг дослідження невідомий, а тема є недостатньо розкритою в науковій літературі, а отже потребує уточнення;

- описове дослідження – це таке, в ході якого збирається багато даних про змінні та вимірюються для досягнення причинно-наслідкових зв'язків. Основна мета описового дослідження полягає у визначенні

характеристик конкретного явища без обов'язкового дослідження причин, які його породжують.;

- пояснювальні дослідження включають аналіз причин і наслідків, що зазвичай стосується лікарських досліджень, де тема дослідження чітко сфокусована.

Якщо третій та другий види досліджень більше схиляються до застосування точними науками, такими як економіка, математика або ж медицина, перший варіант буде доцільно обрати науковим дослідженням в гуманітарній галузі. Так як в соціальних тематиках об'єкт дослідження є більш розгалуженим, а гіпотези часто обумовлюють нову віху дослідницького процесу, який необхідно опрацювати та уточнити відповідно до цілей дослідницької роботи, пошуковий вид дослідження буде найбільш доцільним. Особливістю дослідницької академічної роботи є результат, тобто формування так званого фундаментального, або чистого дослідження. Це становить джерело більшості нових наукових ідей і способів мислення про соціальні події, де наукове співтовариство є його основною аудиторією. Дослідники використовують фундаментальні дослідження, щоб підтвердити або спростувати теорії про те, як функціонує та змінюється соціальний світ. Багатьом фундаментальним дослідженням не вистачає практичного застосування в короткостроковій перспективі, але вони створюють фундамент для знань і широкого розуміння, що впливає на багато питань, сфер політики чи сфер дослідження. Фундаментальні дослідження також є основним джерелом інструментів — методів, теорій та ідей, — якими користуються всі дослідники [42, с. 26].

Разом з тим треба брати до уваги факт множинності змінних в таких широких за спектром спеціальностях як, наприклад, політологія, тому використання методів що збігаються з пошуковою методологією найбільш повно дозволить розкрити гіпотезу дослідження та дійти висновків. Таким чином, в рамках даної роботи проводиться пошукове дослідження на основі

гіпотези, що дозволяє розробити поглиблений аналіз та отримати остаточні результати з обраної тематики. Оскільки пошукові дослідження базуються на вивченні явищ що потребують поглибленого аналізу та уточнення, вони покладаються не на суцільну теорію, а на збір даних для виявлення закономірностей, що пояснюють ці явища.

В розрізі методологічних підходів до аналізу війни та миру, виділяється соціологічне направлення, яке визначається дихотомією направленості академічного дослідження. Так, соціологи виокремлюють нормативну та емпіричну теорію дослідження війни. Нормативні теорії зосереджують свою увагу на моральних питаннях, таких як правильність вчинків, справедливість, дослідженнях ціннісних суджень та етики. Така теорія розглядає теоретичний аспект доцільності проведення воєн крізь призму думки політичних філософів, ставлячи питання про їх прийнятність та можливість ведення справедливої війни [14, р.2].

Основою дослідження причинно-наслідкових зв'язків які спричиняють війни та в подальшому утворюються на їх основі є емпіричні теорії. Вони розглядають поведінку суб'єктів конфлікту та їх взаємовідносини, тобто намагаються пояснити, за допомогою наукових методів дослідження, чому війна відбувається та якими факторами спричинена. Виявлення та перевірка причини (або причин) політичних явищ не може ґрунтуватися на чистому передчутті чи інтуїції; натомість вони мають базуватися на детальних перевірках доказів та суджень [14].

Соціальні науки, такі як політологія та соціологія, для проведення найбільш прийнятних емпіричних досліджень, адаптують наукові методи точних наук до специфіки аналізу політичної поведінки. Ця методологія передбачає покроковий процес, який використовується для виявлення причини будь-якого конкретного явища та побудови конкретної теорії.

Побудова теорій дослідження війни може бути виконана трьома способами. Перший – за допомогою індукції, коли дослідник формує припущення на основі віднайдених фактів, працюючи від конкретного до

загального. У міру того, як дослідник дізнається більше про конкретні війни та в міру перевірки гіпотез, теорії змінюються та вдосконалюються. Дедуктивний метод формує теорію керуючись логічними міркуваннями, що передують дослідженню відповідних фактів. Цей підхід перетинає виведення теорії війни з основ теорій які складають міжнародні відносини та політику в цілому. Разом з тим, теорії формуються більш збалансовано коли дослідник приділяє увагу обом підходам, тобто працює знизу вгору через індукцію з фактів про конкретні війни та зверху вниз з більш загальних теорій і принципів [14, р.3].

Основна проблема дослідників які аналізують війни полягає в тому, що збройний конфлікт керується безліччю непередбачуваних параметрів, які жорстко контролюють перебіг війни та відповідне дослідження. Й хоча в інших напрямках дослідження можна знайти подібні множини даних, вони не виявляються в такій кількості як під час роботи з дослідження воєн. [5, с. 150] Відповідно до цього твердження, постає інша проблема методології аналізу воєн в рамках міжнародних відносин, а саме визначення концепцій аналізу, факторів та понять які є важливими для розуміння причин війни. Дослідники визначають, що такими поняттями є узагальнені конструкти, які протягом дослідження неодноразово аналізуються та уточнюються. Це можуть бути мобілізація, військові дії, дипломати, президенти, уряди, гонка озброєнь, санкції, альянси, та ін. Проте, варто не звужувати подібні фактори, так як війни – це загальна назва яку можна розширити та дослідити всі можливі супутні поняття що цікавлять науковця, але збройне протистояння Туреччини та нації курдів – це уточнення, яке не можна брати за основу теорії. В цьому контексті особливо важливим є розуміння відношення між кількісним та якісним науковими підходами під час аналізу конфліктних ситуацій та соціальних дослідів в цілому, адже відповідне методологічне направлення формує свій унікальний алгоритм дослідження. Разом з тим, обраний прагматичний підхід до аналізу формує змішану структуру дослідження

відповідно до компонування вищеописаних класифікацій методів дослідження, а отже можливим є комбінування алгоритмів дослідження та виведення нових змінних.

В широкому сенсі, кількісний алгоритм роботи ґрунтується на числовій інтерпретації фактів, тобто роботі з математичним даними, комп'ютерними програмами, таблицями, діаграмами, та ін. Він передбачає обрання широкої теми за дослідницьким спрямуванням, її звуження до основного питання дослідження, побудування гіпотези, обрання структурних основ дослідження, тобто його проектування, збір та статистичний аналіз даних, їх подальша інтерпретація та інформування інших про результати дослідження [42, с. 19].

Якісний підхід будується на некомп'ютерному аналізі даних, які є в більшості випадків теоретичними та такими, які важко виміряти та обчислити. Окрім того, цей підхід є більш плавним і менш лінійним або поетапним. На першому етапі якісного дослідження науковець формує контекст аналізу, що досить схоже з обранням теми в кількісному дослідженні, проте є більш ширшим етапом. Тут необхідно окреслити направленість, розташувати її в соціально-історичному контексті, та, можливо, представити конкретну поточну проблематику в рамках обраної направленості, що зможе пояснити важливість дослідження.

Надалі досліднику необхідно окреслити науково-дослідницьку парадигму за якою буде проходити аналіз, або ж описати її в контексті поточних дискусій з іншими дослідниками. Тобто, замість того, щоб звужувати тему, науковець обирає напрямок аналізу, який може містити багато потенційних питань та проблематик що мають бути розглянуті. Зважаючи на відсутню точну структурованість якісного алгоритму дослідження, наступні етапи можуть корелюватися, повторюватися та чергуватися нескінченну кількість разів. Це етапи розробки дослідження, тобто формування гіпотези, пошук даних для аналізу, їх подальше осмислення та інтерпретація. Часто дослідник не тільки використовує або

перевіряє минулу теорію, але й будує нову відповідно до знайденої інформації в процесі роботи [42, с. 21].

Таким чином, направленість даної дослідницької роботи формує наступний алгоритм дослідження:

1. Виріб теми та становлення рамок дослідження. Тематикою роботи є дослідження конфліктогенності в рамках сучасної системи міжнародних відносин відповідно до феномену світової політичної кризи. Соціально-історичний контекст роботи окреслюється від початку ХХІ ст. до моменту проведення дослідження, отже аналізу підлягають конфлікти в міжнародному житті, переважно збройні та масштабні економічні (відповідно до особливостей становлення сучасної системи міжнародного життя).

2. Уточнення (звуження) тематики дослідження. Конфлікти аналізуються через призму сформованої в процесі дослідження уніфікованої системи аналізу (алгоритму розбору типології конфлікту).

3. Оформлення гіпотези, методології та філософії дослідження. Вищеописана прагматична парадигма є основою дослідження разом з сформованою філософією дослідження. Гіпотеза будується на напрямках даного аналізу та формує твердження про те, що уніфікований спосіб аналізу типології конфліктів, який наразі є надто обширним та неструктурованим, дозволить адекватніше оцінити конфлікт згідно з встановлених рамок, та дозволити знайти нові шляхи вирішення конфліктної ситуації.

4 – 6. Збір, аналіз та інтерпретація даних.

8. Формування висновків, опис дослідження та його результатів.

Якщо за основу дослідження взято сумісництво нормативного та емпіричного підходів аналізу війни, то така робота ускладнюється, адже для цілей дослідження поняттям необхідно дати операційні визначення, тобто вони повинні бути визначені в термінах чогось, що можна безпосередньо спостерігати та виміряти. Проте за умови аналізу таких конструктів як

гегемонія, демократія, влада, довіра, статус, вплив, підтримка, та ін., складно сформулювати єдину дефініцію та виміряти такі поняття для адекватного аналізу.

Наприклад Н. Вілер в своїй роботі «Довірливі вороги» описує важливість поняття довіри в рамках дослідження протистоянь серед суб'єктів міжнародного життя. Крім того, він зосереджується на розвитку довіри на міжособистісному рівні, вважаючи, що така довіра є важливою для розрядки напруженості та вирішення міжнародних конфліктів. Ворогу можна довіряти, якщо він бере участь у сигнальній поведінці, яка є достатньо відкритою для аналізу, щоб можна було припустити його мирні наміри з низьким ризиком. Н. Вілер стверджує, що довіра необхідна для точного тлумачення примирливих сигналів іншої держави [82, р. 12].

Г. Кашман наголошує на важливості дефініювання поняття міждержавної війни та низці протиріч під час цього процесу. Таким чином, бажано дати певне операційне визначення, щоб мати змогу точно окреслити для цілей дослідження, що таке війна та які дії належать до категорій військових дій окрім війни. Збираючи дані про міжнародні війни для проекту *Correlates of War (COW)*, Дж. Девід Сінгер і Мелвін Смолл визначили міждержавну війну як конфлікт, в якому бере участь принаймні один член міждержавної системи з кожної сторони і в якому смертельні випадки пов'язані з битвою усіх комбатантів разом перевищують 1000 осіб. Це стало стандартним оперативним визначенням міждержавної війни [42, р.17].

Отже, в рамках даної роботи проводиться пошукове дослідження на основі гіпотези, що дозволяє розробити поглиблений аналіз та отримати остаточні результати з обраної тематики. Дослідження базується на обґрунтуванні сталих теоретичних концепцій та формуванні нового бачення процесу аналізу конфліктних ситуацій у міжнародних відносинах.

1.2. Проблеми дефініювання та класифікації конфліктів в міжнародному політичному дискурсі

Відповідно до встановлених рамок дослідження, розуміння конфлікту в науковій літературі щодо соціальних та політичних протистоянь повинно базуватися на особливостях сучасної системи міжнародних відносин, враховувати точки біфуркації та сталі принципи міжнародного життя. До останніх можна віднести нарощення економічного потенціалу, відкриті ринки, глобалізацію та демократизацію, розробка нової політики безпеки, постбіполярну система яка базується на реформуванні та покращенні координації всіх соціальних систем.

Наразі розуміння міжнародного конфлікту змінюється, хоча й не виключає таких нативних понять як війна та насильницьке протистояння між національними державами, які діють за допомогою власних збройних сил або посередників, з принаймні однією державою, яка воює за межами своїх кордонів. Але зараз деякі конфлікти розглядаються як загрози міжнародному миру та безпеці, навіть якщо дві держави не воюють. Зокрема, коли внутрішні конфлікти пов'язані з порушенням універсальних норм, таких як самовизначення, права людини чи демократичне правління. Разом з тим, коли узгоджені міжнародні дії, включаючи загрозу силою або її застосування, вживаються для запобігання конфлікту, його завершення або вирішення в рамках держави, він теж розглядається як міжнародний [53].

The Encyclopedia of World Problems and Human Potential, створена Союзом міжнародних асоціацій (UIA), визначає сутність конфлікту як несумісність між цілями чи бажаннями принаймні двох сторін у соціальній системі. Відповідно до типології кожної конфліктної ситуації, можуть різнитися суб'єкти конфлікту, фактори, особливості, причини загострення, та ін. Відповідно до цього, міжнародний конфлікт є результатом невідповідностей в цілях та прагненнях щонайменше двох націй чи груп. Міжнародний конфлікт є результатом поведінки, спрямованої на знищення,

перешкоджання або інший контроль над країною чи групою країн або їх політикою [76].

Відповідно до особливостей окресленої галузі дослідження, особливу увагу під час аналізу конфліктних ситуацій варто звернути на дисонанс між низкою понять та їх трактувань. Наприклад, спеціалісти з конфліктології підкреслюють різницю між конструктом міжнародного конфлікту та суперечкою в рамках системи міжнародних відносин. Очевидним є те, що перше поняття є ширшим, а отже охоплює більше факторів впливу та підлягає більш детальному аналізу, що ускладнює процес дослідження.

Джон Бертон описував обидва феномени з часово-просторової точки зору, а саме виділяв фактор довготривалості феномену, який, на його думку, є визначним в процесі становлення алгоритму вирішення таких питань. Так, суперечка, згідно з роботами дослідника, - це короткострокова розбіжність, яку, відповідно, легше вирішити. Її основи не є такими ґрунтовними як в конфліктній ситуації, де остання передбачає наявність довгострокових проблем, які є глибоко вкоріненими в рамках суспільного чи політичного протистояння. Такі проблематики зазвичай не викликають обговорень, здаються нативними, проте йдуть в розріз з інтересами однієї зі сторін, що й призводить до конфлікту, а отже ускладнює їх вирішення [13, с. 59].

Звертаючись до теорії вирішення конфліктів, можна визначити що суперечка відносно своїх факторів виникнення має шанс завершитися відповідно до інтересів обох сторін, адже в сумі всі змінні конструкту дають можливість сформуванню єдиного прийнятний консенсус. Такий варіант передбачає виникнення небажаних зобов'язань відносно кожної з сторін суперечки, проте вони будуть меншими відносно здобутків цих суб'єктів. Відповідно до цього, конфлікти мають складнішу внутрішню структуру, та спричинені фундаментальними моральними чи ціннісними розбіжностями, питаннями контролю (над територією або ж іншими об'єктами), розподілу, або ж домінування. Особливими факторами що впливають на конфлікт також є фундаментальні потреби людини, такі як

ідентичність та безпека, які можуть стати як коренем проблеми, так і використовуватися в якості інструменту пропаганди [71].

Кеті Костянтіно та Крістіна Мерчант у своїй роботі «Проектування систем управління конфліктами», взаємопов'язують феномени конфлікту та суперечки, описуючи останню як один з можливих результатів конфліктної ситуації, на рівні з уникненням, примиренням та капітуляцією. Це схоже на спостереження Дугласа Ярна про те, що конфлікт є станом, а не процесом. Люди, які мають протилежні інтереси, цінності чи потреби, перебувають у стані конфлікту, який може бути латентним (тобто бездіяльним) або явним, і в такому випадку він виноситься у формі суперечки чи процесу суперечки. У цьому сенсі конфлікт може існувати без суперечки, але суперечка не може існувати без конфлікту [19, с. 5].

Таким чином, суперечка стає структурною одиницею конфлікту, яка утворюється на основі тимчасових загострень перебігу конфліктної ситуації та зникає, змінюючи соціальну політику на користь одного з суб'єктів, що дає йому тимчасову перевагу та дозволяє схилити результати конфлікту на свою користь. Таких суперечок може бути декілька, вони характеризуються короткостроковістю та зміною клімату відносно структури конфлікту. Наприклад, в рамках міжнародного конфлікту такими суперечками можуть бути територіальні збройні зіткнення, хвиля протестів та їх придушення, заявив в рамках просування ідеологічної перспективи конфлікту від кожної з його сторін, загострення протиріч під час проведення переговорів, та ін.

Опираючись на сучасну міжнародну систему, конфлікти є основою для вироблення політики, зміни полярності встановлених сил та проведення фундаментальних політичних досліджень. Дефініювання міжнародного конфлікту охоплює низку понять, адже конфліктна ситуація базується на протистоянні суб'єктів суверенних націй. Авік та Медха Гангулі Гхош виділяють ключові причинні фактори міжнародних конфліктів, якими є нерівність у суспільстві, неінтегрований розподіл ресурсів, відмінності в державній політиці, різні погляди на міжнародну

політику, преференційний режим у торгівлі та комерції, економічне домінування, расизм, тощо. Також дослідники виділяють три основні види конфліктів відповідно до окреслених факторів загострення міжнародних міждисциплінарних відносин. Ці форми конфлікту беруть за основу географічну, силову та економічну перспективу, тобто окреслюють війну за територію, владу та економічні переваги [27, с. 2]. Подібні твердження про сутність конфліктів, їх причини та способи вирішення чітко описують загальну теорію конфлікту. Теорія зосереджує свою увагу на питаннях соціальної нерівності та нормативного, закладеного в сутності суспільних відносин, прагнення до конфліктності через бажання заволодіти обмеженими земними ресурсами [61, с. 3488].

Ця теорія є однією з найбільш поширених в рамках дослідження міжнародної конфліктності, та пояснює низку інших явищ, таких як демократія та соціальні права, з точки зору впливу на маси, а отже порівнює з інструментом глобального контролю. Загалом, теорія конфлікту — це термін, який стосується теорій, які стверджують, що більшість суб'єктів спільноти перебувають у стані постійного конфлікту, щоб максимізувати свої вигоди. Ця конфліктна ситуація в основному сприяє стану мобільності та соціального розвитку максимальною мірою шляхом революцій та супутніми політичними подіями.

Важливим питанням тут є доцільність сказаного в перспективі сучасного міжнародного життя та описаних факторів його розвитку, таких як демократія та глобалізація. Підносити ці конструкти до понять технологій управління масами не є коректним з точки зору теоретичного осмислення даних концепцій, а також фактичних умов їх розвитку. Двоєким також є саме твердження про війну як про стан буття суспільства, адже ретроспективний огляд такої проблематики показує нівеляцію суспільством характеру війни та встановлення миру як основи міжнародного життя. Важливим недоліком цього напряму політичної та соціальної думки в сучасній міжнародній системі також може стати фіксування прагнення

суспільства до миру способом створення низки міжнародних недержавних організацій, альянсів безпеки та академічних груп дослідження війни, що працюють задля дослідження конфліктів та забезпечення миру у світі.

Проте, не коректно буде й повністю відкидати теорію конфлікту, адже окремі її ознаки можуть бути віднесені до конструктивного аналізу конфліктних ситуацій, наприклад, з точки зору аналітичного дослідження відношення центру та периферії, або ж проблеми голоду та бідності у світі. Разом з тим, не можна виключати дієвість теорії відносно низки практик, зокрема й аналізу конфліктогенності, наприклад під час дослідження капіталізму та різних типів дискримінації, також вона може служити ефективним простором для пояснення феномену соціального розшарування. Також основи теорії здатні закласти ґрунтовні дослідження протиріччя між мирною нацією та її конфліктною ретроперспективою, тобто поясненням колоніального, агресивного минулого нині успішних демократичних країн.

Окремим фактором під час аналізу теорії конфліктів повинна стати наявність низки протилежних теорій які нівелюють трактування марксистами соціального конструкту як нативно схильного до сутичок. Наприклад, широкого поширення набули інкременталізм та теорія консенсусу, яка звертається до бажання людей співпрацювати та жити в мирі, що має таку ж вірогідність як і те, що вони вступають в конфлікт.

Таким чином, досить проблематично дефініювати конфлікт як сталий конструкт буття суспільства, або ж сліпу боротьбу за ресурси. Проте саме його існування є феноменом деструктивного втручання в мирну соціальну систему, що означає накопичення негативних наслідків та порушення стійкості соціуму за рахунок втрат та ризиків. Разом з тим, варто зауважити що природа конфлікту є дихотомічною, а тому через сутички, що є складовими конфліктної ситуації, система може прийти до відносної стабільності, що є позитивним фактором.

Такий двосторонній підхід повинен бути розглянутий під час

формування дефініції конфлікту та опису його характеристик. В рамках застосування виразу «міжнародний конфлікт» часто формують більш вузьке поняття, як насильство в рамках міжнародної системи взаємовідносин, або ж збройне протистояння. Таку направленість аналізу варто конкретизувати, адже конфлікт – це дестабілізуюча ситуація, проте в просторовому плані вона може бути менша та менш загрозлива, навіть така, яка рухає соціальну політичну систему. Тоді як війна, революція, або ж масове насилля – це поняття що кардинально відрізняються факторами ескалації та впливу на суспільство, та є лише зміненою та загостреною формою конфлікту.

Варто зазначити, що не існує договірного визначення «збройного конфлікту» в рамках будь-яких міжнародних договорів та конвенцій, включаючи текст Женевських конвенцій 1949 р. чи Додаткових протоколів 1977 р. Тому міжнародна прецедентна практика, державна практика та наукові дослідження є особливо важливими для визначення юридичного значення та параметрів цього поняття [80].

Офіційна академічна онлайн-платформа Червоного Хреста дає визначення міжнародному збройному конфлікту, та зазначає, що він має місце, коли одна чи декілька держав вдаються до збройної сили проти іншої держави, незалежно від причин чи інтенсивності цього протистояння без обов'язкового оголошення війни. Наявність міжнародного збройного конфлікту і, як наслідок, можливість застосування міжнародного гуманітарного права до цієї ситуації залежить від низки факторів, що базуються на обставинах конфлікту. Крім звичайних міждержавних збройних конфліктів, міжнародне право виокремлює збройні конфлікти, в яких народи борються проти колоніального панування, іноземної окупації або расистських режимів, здійснюючи своє право на самовизначення [69].

Відповідно до типології конфліктної ситуації, міжнародне гуманітарне право виділяє два види збройних конфліктів – міжнародні, де суб'єктами є мінімум дві держави, та неміжнародні, між урядовими

збройними силами та збройними групами (або тільки між збройними групами в межах однієї держави). Це розподілення є важливим через процес ідентифікації таких конфліктів. Збройний конфлікт що є міжнародним, тобто відбувається між двома суб'єктами міжнародної системи, трактується як такий коли застосований мінімальний рівень насильства або військової сили. Такий підхід застосовується через формулювання протистоянь між державами в статті 2(4) Статуту ООН, де зазначається, що такі дії є неприйнятними та відносяться до навмисних воєнних намірів.

Трактування неміжнародного конфлікту є складнішим, адже його типологія тісно переплітається з міжнародними способами визначення та боротьби з тероризмом. Так, треба звернути увагу на те, що в мирний час правоохоронна діяльність (включаючи боротьбу з тероризмом) може вимагати застосування сили проти окремих осіб або груп, що належним чином регулюється національним кримінальним правом, а також законодавством про права людини. Тому неміжнародний конфлікт буде визнаний тоді, коли ресурсів правоохоронних органів країни недостатньо щоб впоратися з інтенсивністю насильства, що викликає необхідність розгортання збройних сил держави [80].

Відповідно до Указу Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України», збройний конфлікт разом з війною є видами воєнного конфлікту, який трактується як форма розв'язання міждержавних або внутрішньодержавних суперечностей із двостороннім застосуванням воєнної сили [2].

Відповідно до описаних дефініцій, можна сформулювати взаємозалежний алгоритм трактування конфліктної ситуації в рамках міжнародного, регіонального чи локального внутрішньодержавного життя. Так, першочерговим визначенням є поняття воєнного конфлікту яке описує особливу форму суспільних відносин з залученням воєнних силових

методів. Особливу увагу варто приділити порівнянню сутності заявленого кейсу з розумінням конструктів сутички (суперечки) та невійськового протистояння. Далі варто розглядати типологію міжнародного та внутрішньодержавного збройного конфлікту відповідно до суб'єктів такого протистояння та рівня застосування описаних силових методів. Тут збройний конфлікт є втіленням форми воєнного протистояння та практичним відтворенням теоретичних засад застосування сили.

Останнім фактором аналізу конфлікту є визначення типології війни, тобто просторових меж які окреслюються на основі задіяних в конфлікт суб'єктів, не враховуючи міжнародну ресурсну допомогу. Війна є дуже інституціоналізованою та стилізованою формою збройного конфлікту, і тому її відносно легко ідентифікувати. В загальному розуміння, війна – це ціленаправлене застосування зброї в рамках міжнародного або ж внутрішньодержавного конфлікту, що направлене на досягнення цілей та інтересів сторін конфлікту.

Важливим фактором аналізу окреслених понять є розуміння етапів переходу від одного поняття до іншого. Uppsala Conflict Data Program, програма збору даних про організоване насильство, визначила одиницею аналізу «подію» – випадок організованого насильства зі смертельним результатом. Зокрема, подія визначається як випадок застосування збройної сили організованим суб'єктом проти іншого організованого суб'єкта або проти цивільних, що призвело до принаймні 1 прямої смерті в конкретному місці та протягом певного періоду часу. Наприклад, конфлікт – це протистояння ідеалів та ідеологій, якщо ж збройна сила використовується організованим учасником проти іншого організованого учасника або проти цивільних осіб – це збройний конфлікт (за умови, що події також призводять до принаймні 25 смертей, пов'язаних з бойовими діями, протягом одного календарного року). Якщо таких смертей зафіксовано більше ніж 1000 – збройний конфлікт вважається війною з врахуванням інших просторових та часових факторів (навіть якщо подібне

офіційно не було заявлено) [73].

Карл Філіп Готфрід фон Клаузевіц у своїй роботі «Про війну» дає таке порівняння війни: «війна є справжнім політичним інструментом, продовженням політичного спілкування, яке ведеться за допомогою інших засобів» [17]. В порівнянні з конфліктом, навіть якщо він ведеться з використанням силових засобів, у війні немає варіантів та інших засобів вирішення протиріч між залученими суб'єктами окрім насилля. Конфлікт може бути довготривалим, проте з мінімальною кількістю жертв, проміжними суперечками та, наприклад, збереженням дипломатичних чи консульських зносин. Проте, кожен конфліктну ситуацію варто розглядати окремо відповідно до низки змінних в її системі задля найбільш адекватного аналізу.

Одним із перших кроків в процесі академічного вивчення війни була розробка теорії кризи. Криза формується як подія, яка передувала спалаху війни, але в момент, коли ескалація війни все ще могла бути зупинена або ж уникнена. Кризова ситуація містить дуже сильний потенціал для війни, але не всі кризи призводять до війни. Використовуючи кризову ситуацію як референтну умову (тобто кожна криза визначала окремий випадок війни як можливий, але не неминучий результат), можна було дізнатися більше про процес ескалації кризи та початку війни. Проте початкові дослідження війн на основі аналізу кризи означали дуже особливу ситуацію та дуже характерну інституційну реакцію, тож цю концепцію виявилось важко ідентифікувати [47, с. 17].

Таким чином криза є результатом відсутності раннього попередження та відповідних дій протягом початкового періоду ескалації конфлікту. Серйозна увага, приділена дослідженням кризових ситуацій, стимулювала важливі дослідження процесу прийняття рішень і значному вдосконаленню теорії рішень (ігор).

Описану низку понять можна трактувати як частково синонімічні з теорією конфлікту, що відбувається через історичний розвиток досліджень

та упереджень відносно дефініції конфліктної ситуації. Одним зі схожих понять напруженість, що в загальному розумінні означає ситуацію, яка супроводжує конфлікт, не характеризується насильством та може призвести до розриву дипломатичних відносин між сторонами. Дослідження цієї змінної в рамках конфлікту є важливим з точки зору дослідження фаз такої ситуації та постановці адекватного плану дій відносно її залагодження.

Дослідники міжнародних конфліктів зазначають, що міжнародна напруга – це спільне занепокоєння щодо неминучого конфлікту. Як зазначає Барі О'ніл, модель напруженості ґрунтується на трьох ідеях:

- напруга передбачає занепокоєння супротивників щодо неминучої війни;
- така деструктивна ситуація напруги сприяє початку військових дій та обороні;
- напругу розуміють як головну характеристику поточної ситуації [57, с. 63].

Розуміння напруги як характеристики ситуації описує її як стан відносин між двома або більше суб'єктами міжнародного життя, які в подальшому, на основі отриманих даних, можуть спровокувати супротивника на відкритий конфлікт, або ж почати його. Автор також надає порівняння напруги з температурою відносно сталих погодних умов в рамках наявної системи. Тобто, якщо температура підвищується – відбувається дисбаланс та з'являється загроза серйозного протистояння.

Ранні роботи з дослідження війни та миру відзначалися залученням низки дослідницьких підходів та їх частковим злиттям, серед яких математика, кількісний аналіз і теорія систем. З часом напруга стала цікавити дослідників набагато менше, а ці напрями академічної думки майже не розвивали досліджень з подібних тем. Історично склалися певні показники в рамках подібних досліджень, такі як швидкість обміну дипломатичними повідомленнями, кількість ворожих дій, або фізіологічні індекси стресу в голосі лідера, відчуття тиску часу, виражене в дипломатичних заходах.

Термінологія напруженості стосується набору ставлень і тенденцій, таких як недовіра та підозра, які політики виражають відносно інших суб'єктів в рамках міжнародних відносин. Канадський дослідник Калеві Холсті описував особливості напруги та зазначав, що вона сама по собі не викликає конфлікту, але дозволяє різним сторонам демонструвати поведінку, що описує конфлікт як теоретично можливий, якщо кожна з них намагається досягти несумісних цілей [34].

Розгляд концепцій напруги поєднується з дослідженням напрямлень аналізу процесу зародження та становлення конфліктологічних процесів в міжнародних відносинах. Більшість з них відноситься до концепції реалізму та наголошують на боротьбі за ресурсний потенціал країни. Так, Назлі Шокрі та Роберт Норт у книзі під назвою «Нації в конфлікті: національне зростання та міжнародне насильство» сформували свої погляди ґрунтуючись на прагненні держав до зростання та конкуренції. Основу теорії становить національне зростання та розвиток, а також ріст кількості населення у світі. Це призводить до зростаючого попиту, який, в свою чергу, може або підштовхнути еволюцію до експансії космічного простору, або ж до завоювання сусідніх територій та постійній напрузі між суб'єктами міжнародних відносин. Тиск може проявлятися у формі комерційної діяльності, будівництві військово-морського флоту, відправлення армій до іноземних країн, завоювання колоніальних територій чи зовнішніх ринків, створення військових баз за кордоном або в будь-який інший спосіб [16, с. 15-17].

Отже, акцентуючи увагу на неоднозначності конотації конструкту міжнародного конфлікту, який за своєю сутністю є конфліктом в рамках процесів суспільного розвитку, варто проводити конкретні паралелі між описаними дефініціями які є суміжними до конфлікту. Таким чином, особливо важливим є також розрізнення понять конфліктної ситуації, конфліктної поведінки, а також конфліктного сприйняття. Важливо також розуміти, що визначення таких розпливчатих понять потрібно давати в

характері нормативності, тобто залишати можливість дослідникам акумулювати інформаційний простір та найбільш адекватно проаналізувати кожен конкретний кейс.

Конфліктна ситуація формується як основа для просування конфлікту, тобто вона є станом, який охоплює двох чи більше суб'єктів міжнародного життя, які мають взаємні несумісні цілі. Вона окреслює історичний проміжок який характеризується наявністю конструктивної напруги, ескалації, відкритого протистояння, активних бойових дій, ведення переговорів та, нарешті, врегулювання конфлікту. Тобто така ситуація є процесом існування конфлікту та враховує будь-які прояви взаємодії між його сторонами.

Коли ми говоримо про перебіг конфліктної ситуації, або ж про конфлікт в цілому, важливим структурним елементом є визначення несумісних цілей, які направляють хід конфліктної ситуації та є основою взаємовідносин ворогуючих сторін. Під цілями мається на увазі свідомо бажані майбутні результати, умови або кінцеві стани, які часто мають внутрішню (але різну) цінність для членів певних керуючих груп, які задіяні в протистоянні, але які також приносять із собою інші додаткові переваги або зменшення витрат для членів описаних характерних угруповань. Таким чином, палестинська мета замінити Ізраїль кантональною, світською палестинською державою, суперечить ізраїльській меті продовження існування незалежного Ізраїлю [51, с. 17].

Метою, в рамках академічного дослідження структури конфлікту, також називають об'єкт конфліктної ситуації, який цікавить всі сторони протистояння. Відповідно до більшості окреслених раніше підходів, такий об'єкт може стосуватися ідеологічних систем цінностей (війна між окремими національними одиницями, залучення релігії або ж історичних фактів); штучно сформований дефіцит в рамках постійного приросту соціальних потреб (це може бути прагнення забезпечити основні потреби людини в їжі та воді, або ж прагнення до розширення території, та в цілому

будь-який фактор що існує в обмеженій кількості); уявлення про існуючі обмеження (соціум переконують в цінності та бажаності певної цілі через фактори безпеки, соціального статусу, націоналізму та визнання, та формують мету, якої необхідно досягнути).

Фред Гірш наголошує на важливості відокремлення суто матеріальних благ та так званих позиційних, які сфокусовані на отриманні переваги з точки зору позиції на міжнародній арені або ж дотриманні певного ідеологічного курсу. Така точка зору формує важливий фактор аналізу конфліктів, а саме направленість об'єкту конфлікту, особливо в рамках його дослідження крізь призму глобалізації. Такий висновок можна зробити на основі тверджень вченого про те, що успіх у позиційних конфліктах часто забезпечує постійний і нерівний доступ до матеріальних благ, що призводить до розвитку соціальної структури, заснованої на наборі груп що формуються відносно доступу до окремих соціальних благ. Ці відмінності можуть розшаруватися на сталі лінії поділу, які посилюють одна одну в якійсь стратифікованій соціальній системі, заснованій на критеріях касти, раси, мови чи класу [33].

З'ясування природи цілей сторін конфлікту дає змогу зрозуміти його глибинні джерела та провести більш результативний аналіз. Цілі можна класифікувати за двома основними типами [51, с. 22]:

1. Позитивні цілі, які вже називають свідомо бажаними з точки зору інтересів та прагнень суверенних держав: збільшення багатства, будь-які види економічної вигоди, вихід до моря, завоювання посади Президента держави, відокремлення та становлення незалежної країни, яка має безпечні та обороноздатні кордони.
2. Негативні цілі, які передбачають уникнення небажаних майбутніх станів або подій: уникнення банкрутства, приходу до влади демократів або прийняття певного закону чи зводу правил.

Інший основний компонент конфлікту складається з фактичної поведінки протидіючих сторін, яка є результатом володіння ними взаємо

несумісних цілей та постійних спроб їх досягнення. Конфліктна поведінка може бути визначена як дії, вжиті однією стороною в будь-якій ситуації конфлікту, спрямовані проти протилежної сторони з наміром змусити опонента відмовитися від своїх цілей або змінити їх. В свою чергу, хтось повинен визначати дії сторін як агресивні, або такі які викликають напругу, ескалацію та сприяють розвитку конфліктної ситуації. Існують декілька можливих відповідей на питання про те, хто інтерпретує цілі та наміри суб'єкта. Це може бути сам актор міжнародних відносин та учасник конфлікту який визнає свою діяльність як направлену на один з факторів загострення конфліктної ситуації. Третя сторона, що спостерігає, також може визнавати дії залучених в конфлікт, наприклад, міжнародна організація, або ж окрема країна яка хоче бути посередником в питаннях миру [51, с. 30].

Відповідно до окреслених дефініцій, можна сформуванати ключові виміри визначенні поняття конфлікту:

1. Вимір конфліктної ситуації вказує на те, що концепція конфлікту виражає позицію з її специфічними ознаками чи умовами: це конструкт, який припускає протиріччя інтересів чи цінностей між двома або більше сторонами, по-друге, це спільне усвідомлення сторонами ситуації що склалася та самого протиріччя.

2. Другий вимір стосується конфлікту як частини соціального виміру політики. Це означає ускладнення дослідження конфліктних ситуацій та множинність глибинних характеристик таких конфліктів що підлягають аналізу, а отже гостру необхідність розуміння всіх взаємопов'язаних факторів дослідження.

3. Третій рівень стосується дефініювання типології конфлікту між державами і конфліктного кола, що є складнішим і ширшим, ніж два рівні конфлікту (міжособистісний та груповий). Наукові інтерпретації та теорії, які полегшують розуміння причин і детермінант, а потім пропонують різні альтернативи, за допомогою яких можна контролювати феномен озброєнь

або, принаймні, зменшити ризики застосування сили в умовах конфлікту, є основоположними під час аналізу конфліктних ситуацій з врахуванням військового потенціалу. В галузі політологічних досліджень конфліктів подібні наукові зусилля привели до багатої та оригінальної спадщини теорій та інтерпретацій, серед яких можуть бути теорії раціонального знання, теорії влади, теорії прийняття рішень, комунікації, систем та багато інших теорій, що пояснюють конфлікт у його різних вимірах: психологічному, біологічному, культурному, соціальному, економічному, політичному, а останнім часом – екологічному та цивілізаційному. Для створення окремої типологічної групи ознак необхідно чітко усвідомлювати особливості кожного з підходів та визначити фактори на яких ґрунтується кожен з них [61, с. 3491].

Проаналізувавши низку описаних дефініцій та визначивши наукову парадигму роботи, можна підсумувати теоретичний нормативний базис аналізу конфліктогенності в рамках сучасних міжнародних відносин. Так, конфлікт розуміється як реалізація впливу соціальної влади суб'єкта міжнародної взаємодії, що ґрунтується на порушенні взаємної структури очікувань та дисбалансі сил в рамках системи. Отже, конфліктна ситуація – це завжди балансування векторів влади, яке порушує статус-кво. Які реалізуються використанням інструментів примусового характеру, як превентивних так і таких що відображають агресивне прагнення суб'єкта ситуації. В той же час війна не є окремим незалежним конструктом, а завжди опирається на конфлікт, що є початковою фазою, тоді як військові дії – ескалацією наявних протиріч. Війна тут – це мінливі співвідношення численних змінних рівноваги між багатьма силами.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ

2.1. Типологія конфліктів у міжнародних відносинах

У 1964 році Квінсі Райт в рамках своєї книги «Дослідження війни» зазначив: «Війна виникає через мінливі співвідношення численних змінних — технологічних, психічних, соціальних та інтелектуальних, отже єдиної причини війни не існує. Мир — це рівновага між багатьма силами. Зміна в будь-якій конкретній силі, тенденції, русі чи політиці може в один момент призвести до війни, але за інших умов подібна зміна може сприяти миру. Держава може сприяти миру озброєнням, наполяганням на своїх правах, або ж духом примирення. Таким чином, оцінка ймовірності війни в будь-який момент передбачає оцінку впливу поточних змін на комплекс міжгрупових відносин у всьому світі [83].

Ця теза повною мірою характеризує багатогранність та складність аналізу конфліктних ситуацій з множинною факторикою, акцентуючи увагу на рівновазі, тобто співвідношенні компонентів стабільності, підтриманні балансу сил в системі міжнародних взаємовідносин. Соціологи у своїх дослідженнях розглядають схожий феномен взаємної структури очікувань, коли індивіди підтримують свій зв'язок базою комфортних для обох наборів практик. Проте, якщо умови таких взаємин буде порушено — виникне конфліктна поведінка. Таким чином, в даній роботі, спираючись, зокрема, на деякі аспекти соціологічного підходу та на базі інших описаних академічних основ, які найбільш адекватно пояснюють проблематику війни та миру в сучасних міжнародних відносинах, поставлено завдання осмислення академічної базитипології конфліктів та її уніфікації.

Багатогранність конфліктних ситуацій та складність їх аналізу зумовила виникнення великої кількості теоретичних праць в рамках різних напрямків академічної діяльності. Кожна з них характеризує окремий підхід до аналізу

та формування типології конфлікту, а отже кожна повинна бути опрацьована та проаналізована. Серед окресленої множинності концепцій можна виділити реалістичну, економічну, структурну та біологічну теорії конфлікту, які є найбільш поширеними та опрацьованими. Також існують культурно-психологічна теорія, теорія агресій та розчарування, теорія людських потреб, системна теорія, теорія громадської цінності, конспірологічна теорія, теорії що відносяться до нації або релігії (Християнська або ж Західна теорії), гендерна теорія конфлікту, теорія етичного протистояння, та ін. [29, с. 604].

Специфіка сучасного стану міжнародного життя характеризується, перш за все, активним поширенням думки про нівелювання збройного потенціалу як основи стійкості та успішності держави, та залученням широкого спектру економічних ресурсів. Таким чином, найбільш приближеним до реалій сьогодення, з точки зору формування відповідного теоретичного базису, є економічне направлення концепції конфлікту. Воно включає низку окремих теорій які об'єднує спрямування на осмислення місця еліт та отриманого ними прибутку від процесу конфліктної ситуації.

Такі осмислення конфлікту відповідають низці напрямків, серед яких теорія жадібного бунту, теорія універсальної скарги, відносна депривація, марксистська теорія бунту та низка інших, окремо виділяють процес зростання бідності, який приводить до загострення конфліктів. Усі ці формулювання, які пов'язані з економічною зоною конфлікту та економічним добробутом народу, іноді представлені в літературі як такі, що мають однакову спрямованість і постуляції [45].

В широкому сенсі, це дослідження що стосуються економічного фактору конфліктного протистояння та соціальної економіки, тобто фокусу на матеріально осмислену частину життя суспільства. В рамках наукових доробків спеціалістів з економічних теорій конфлікту описуються поняття елітарності та ресурсного потенціалу, а саме обмеженості останнього та проблематики доступу до нього з боку широких мас. Гудньюз Оса та Альфред

Чарльз описують унікальність таких теорій в формулюванні основи конфлікту, коли конфлікти спричинені конкуренцією еліт за ренту цінних природних ресурсів, а вона, в свою чергу, завжди приховується за офіційно виголошеними колективними цілями та інтересами держав. Автори описують економічні підходи з точки зору бажання наживи та викликаного прибутку в процесі проведення конфлікту. Тут варто виділити думку, що конфлікт буде продовжуватися доки він приносить вигоду елітам хоча б однієї зі сторін такого конфлікту. Таким чином, навіть коли конфлікт мотивований законними невдоволеннями або прагненням до політичної влади, виникнення та продовження конфлікту можливі лише за умови, що протиборчі сторони мають для цього фінансові можливості [4, с. 721]. В той же час, цікавим є погляд економічного підходу на мотивацію проведення та формування основи громадянських воєн в державі. За словами низки дослідників, громадянські війни чи інші форми насильницьких конфліктів, викликає наявність і довговічність фінансових і військових можливостей армії повстанців. Найважливішим є те, що повстанська армія повинна мати змогу вести свої операції як у фінансовому, так і у військовому плані, а головний акцент у цій теорії робиться на доцільність повстання. Змінними, які є приблизними показниками здійсненості такої діяльності, є гірський рельєф, захист через зовнішню угоду, низький дохід на душу населення, зниження та стагнація економічного зростання та наявність великих первинних ресурсів у країні [29, с. 607].

Описані показники економічної теорії є основоположними в критичному осмисленні конфліктів в рамках цього підходу, тоді як інші його інтерпретації базуються на них, висуваючи свої припущення. Так, теорія жадібного бунту теж перш за все була створена для пояснення громадянських конфліктів та є дихотомічною структурою. По-перше важливим є конструкт жадібності, який пояснюється прагненням учасників конфлікту до накопичення благ та покращення свого становища, що може бути розраховано через аналіз вигод та витрат. Бунт, що передбачає прояв певної

міри депривації, залежить від направленості конфлікту (економічний, політичний, етнічний) та, відповідно, буде частково пояснювати причини війни [18, с. 5].

Проте економічна теорія розглядає не тільки питання класів та матеріальних привілеїв, а й звертає увагу на ідентичності, такі як нація, етнічність та расові рухи. В контексті цього, теорія етичної мобілізації говорить про згуртованість індивідів на базі маркерів, які включають пігментацію шкіри, походження, мову або історію дискримінації, завоювання чи інший спільний досвід. Конфліктна ситуація виникає в рамках боротьби таких груп за власні інтереси, серед яких дослідники виділяють:

- рухи за територіальний суверенітет, які вимагають регіональної автономії, сепаратизм, переселення діаспори або пряме відокремлення;
- протести, які вимагають розширення громадянських та економічних прав групи або припинення дискримінації;
- колективні напади, починаючи від геноциду, етнічних чисток та насильства, до символічних погроз [56, с. 4797].

Марксизм вважається основою економічної теорії, базисом осмислення конструктів конфлікту, економічного та соціального життя. З точки зору Маркса, класова експлуатація означає експропріацію додаткової (чистої) вартості у її виробників. Тому промисловий розвиток веде до повстання лише в тій мірі, в якій він збільшує чисельність і експлуатацію робітничого класу. Такі думки стали основою марксистської теорії повстань, яка описує повстання лише як один із компонентів революції, іншим компонентом є опір держави [11, с. 682].

Теорія повстання Маркса є продовженням його аналізу класового конфлікту. Застосовуючи марксистську модель до випадку посткомуністичної Росії, стає зрозуміло, що його методологічний підхід зберігає велику частину своєї актуальності — не щодо його теорії класової боротьби, а в його концепції наслідків неспроможності суспільства адаптуватися до мінливого соціального, політичного та економічного середовища, а також до характеристик ідеологічної кризи, до якої призводить така неспроможність [48, с. 300].

Економічна спрямованість теоретичного осмислення конфлікту та війни формує кілька вимірів аналізу, відповідно до яких осмислюються такі феномени як прагнення до збагачення, цілеспрямовані військові дії, та наявність можливостей, зокрема економічних, до проведення такої діяльності:

1. Єдиною справді обґрунтованою основою виникнення суперечок, конфліктів, воєн та національних повстань є багатство, що реалізується в формі природних ресурсів суб'єкту міжнародної політики. Справжні мотиви сторін конфлікту маскуються, тобто плани економічного збагачення офіційно вважаються вкоріненими політичними образами, які слугують для спекулювання реальністю. Прагнення накопичення ресурсних благ є мотивацією до насильства та конфлікту як з боку державних, та і недержавних, суб'єктів, таких як повстанці, дисиденти, ополченці та військові командири. Таким чином, повстання чи війна тривають і підтримуються економічними можливостями та торговельними мережами війни.

2. Інтереси щодо ресурсів, як правило, підкреслюють втручання сусідніх держав та інших суб'єктів міжнародних відносин у конфлікти, викликані ресурсами. Відповідно до своїх прагнень та переконань, такі держави повинні отримувати певний прибуток від військових дій, який може мати вигляд користування наявними ресурсами прямого суб'єкту конфлікту. Деякі з описаних зовнішніх акторів, включаючи транснаціональні корпорації, нації та недержавні суб'єкти, запрошуються будь-якою стороною ворогуючих фракцій [29, с. 608].

Хоча економічна теорія конфлікту є доволі популярним напрямком, серед її теоретичного базису не можна знайти широкого спектру тверджень, адже в середньому все зводиться до апелювання економічними причинами та класовими інтересами. Теорія також була піддана критиці через постулювання твердження про те, що більшість рішень конфліктів реалізуються в здатності центральних урядів захищати економічні ресурси та забезпечувати економічний добробут громадян. Разом з тим, теорія базувалася на основах наробків Карла Маркса та його подальших

прибічників, що також не дозволяє брати її за єдину вірну основу дослідження, адже протистояння капіталізму та соціалізму не є гострим питанням нинішньої системи міжнародних відносин. Таким чином, економічну теорію конфлікту доцільно використовувати коли конфлікт зачіпає матеріальні складові відносин між його суб'єктами, а також під час аналізу окремих випадків політичного спекулювання фактами та нівелювання достовірних суджень економічного характеру.

Дещо суміжним до економічної теорії конфлікту є реалістична теорія, яка не загострює увагу на ресурсному потенціалі суб'єкта конфлікту, проте говорить про жагу до протистояння та накопичення влади. І якщо минуле направлення враховувало всіх міжнародних акторів як єдиний механізм (хоч і схильний до наживи), реалісти критичні у своїх переконаннях та говорять про державу як унітарний суб'єкт міжнародної політики, що є більш досконалим, а отже головним серед інших. Тут однією з основних тез реалістичної доктрини є твердження що держави повинні самі вирішувати свої суперечки, адже не існує органу який адекватно міг би проаналізувати ситуацію та вплинути на сторону що розв'язала конфлікт.

Реалістичний підхід, як і економічна теорія, роблять ставку на поведінку людини що, в свою чергу, екстраполюється на державну систему та рухає її відповідно до своїх нативних бажань (прагнення до протистояння, накопичення влади, ресурсний потенціал, військова могутність, і тд.). Такі направленості викликають відкриті протиріччя серед інших учасників міжнародного життя, тому основною ціллю голови держави повинна бути організація цілковитої безпеки для суверенного конструкту.

Яскравим прикладом реалістичної теорії виступає Макіавеллі, та його численні праці, серед яких одна найвідоміших – «Державець» 1532 року. В ньому говориться про те, що задля успішного виконання завдань щодо захисту своєї країни, лідер повинен бути наготові та ефективно справлятися з внутрішніми та зовнішніми загрозами своєму правлінню. Йому треба вміло управлятися з владою та обманом (Левом та Лисицею в

оригіналі), які є вирішальними інструментами для проведення зовнішньої політики. На думку Макіавеллі, правителі підкоряються «етиці відповідальності», а не звичайній релігійній моралі, якою керується пересічний громадянин, тобто вони повинні схилитися до мирних рішень, коли можуть, але мають бути готові застосовувати насильство, коли це необхідно [49, с. 16].

В рамках обговорення реалістичних теорій осмислення конфліктних ситуацій варто згадати про теорію реалістичного групового конфлікту (RGCT). Якщо порівнювати її з напрямками економічної та реалістичної академічної думки, виокремляться декілька чітких збігів, а саме окреслення ресурсів як основи протиріч та конфліктів. Проте, цей підхід не ґрунтується на суспільних особливостях, тобто нівелює сутність людського існування, прагнення до конфлікту, або ж інші особливості поведінки. Підхід стверджує, що конкуренція між групами за обмежені ресурси призводить до міжгрупових стереотипів, антагонізму та конфлікту. Така конкуренція створює несумісні цілі для членів різних груп, оскільки успіх однієї групи в отриманні цих ресурсів заважає іншій групі їх отримати [39, с. 399].

Такі конфлікти інтересів призводять до розвитку внутрішньо групових норм, які сприяють негативній реакції на чужу групу, підкріплену покаранням і неприйняттям тих членів групи, які відхиляються від цих норм. Варто звернути увагу на те, що RGCT стверджує про присутність відкритої конкуренції між сформованими групами за бажані ресурси, проте також наголошує на можливості нівелювання міжгрупового конфлікту. Така ситуація може утворитися за умови наявності спільної цілі, інтересів, переживань, та іншого підґрунтя на основі якого групи зможуть проводити спільну політику.

Аналізуючи типологію конфлікту в рамках академічного діалогу сучасності, разом з описаними вище підходами варто виділити також структурну теорію конфлікту. Вона фокусується на понятті класифікації та визначення будь-яких видів приналежності, тих маркерів які виділяє теорія

етичної мобілізації, та намагається пояснити конфлікт як продукт напруги, яка виникає, коли групи повинні конкурувати за обмежені ресурси. Як теоретична основа, що пояснює мир і конфлікт, роль структури займає особливу позицію, що найкраще показано в марксистському макронаративі діалектичного матеріалізму. Встановлюючи, як структуру оформлюють і пояснюють у термінах миру та конфлікту, поширена марксистська презумпція стверджує, що суспільство структурно впорядковане таким чином, що підтримує несправедливість. Фундаментальні концепції Маркса диктують, що матеріалістична інтерпретація суспільства вимагає, щоб економічна діяльність створювала матеріальні блага для споживання людьми, і що ця система організації засобів виробництва призводить до подальшого впорядкування соціальних явищ. Таким чином, структуралізм бачить несумісні інтереси, засновані на конкуренції за ресурси, які в більшості випадків вважаються дефіцитними, як відповідальні за соціальні конфлікти [43, с. 76].

Структурна теорія пояснює, що груповий відбір у примітивних умовах міг призвести до еволюції інстинктів, які сприяють внутрішньогруповій співпраці та позагруповій ворожнечі серед людей що приживаються в рамках одного простору (національного, соціального, політичного, інформаційного, та ін.). Тобто переваги структурної теорії конфлікту пояснюються чіткому структуруванню причинно-наслідкових зв'язків які породжують конфлікти між сформованими соціальними конструктами за наявності єдиного об'єкту конфлікту. Вона також дає правдоподібне пояснення великої агломерації соціальних, економічних і політичних векторів, які впливають на групи, які зрештою стикаються в конфлікті. Проте, в той же час, теорія не дає відповідей на питання які виникають під час осмислення низки групових конфліктів які відбувалися після її формування та інших факторів що становлять особливості групової конфліктної ситуації . Наприклад, чому деякі групи зі схожими структурами не конфліктують зі своїми сусідами, або ж чому в рамках теорії ігнорується роль домінуючої влади індивіда, а розглядається лише

групова приналежність [24, с. 5].

Біологічні теорії породили те, що можна назвати вродженою теорією конфлікту, яка стверджує, що конфлікт є вродженим у всіх соціальних взаємодіях і між усіма тваринами, включаючи людей. В рамках цього підходу стверджується, що люди — тварини, хоча й вищі види тварин, і природно схильні до розвитку конфліктних ситуацій. Підхід формується на постулаті про основоположність теорії еволюції Чарльза Дарвіна, а отже залучає думку про ворожість наших предків, яка передалась суспільству та породжує деструктивні імпульси що перетікають у конфлікти та війни [22].

Тут конфлікт – це розбіжності щодо певних питань або елементів, які можуть ґрунтуватися на емоціях, попередніх умовах, сприйнятті чи поведінці. Основу біологічної теорії також складає принцип відносності між очікуваним та фактичним задоволенням потреб. Там, де очікування не відповідають досягненню, індивіди мають тенденцію протистояти тим, кого вони вважають відповідальними за порушення досягнення сформованих амбіцій. Подібна концепція також збігається з твердженнями фізіологічної теорії конфлікту, яка спирається на біологічні засади походження агресії людини. Подібний погляд на проблематику конфліктів має також свої особливості, а саме трактує конфліктну поведінку як сукупність не тільки вроджених людських інстинктів, а й зовнішніх факторів які їх пробуджують [21, с. 6].

Теорія психокультурного конфлікту відображається в роботах Марка Говарда Росса, який описував важливість розгляду такого направлення під час дослідження конфліктних ситуацій через недостатнє розкриття проблематики особливостей етнічних конфліктів та причинно-наслідкових зв'язків що становлять їх витoki. Підхід є дихотомічно направленим, адже наголошує не лише на концепті ідентичності в рамках національної самосвідомості, але й звертає увагу на значимості фактору інтересів в етнічних конфліктах.

Дослідження цього підходу базується на особливостях ідентифікації національної самобутності та суспільної приналежності, де можна говорити

також про наявність низки архетипів які визначають напрямок розвитку індивіда в національному суспільстві. Таким чином, в рамках аналізу важливо розглянути поняття психокультурних інтерпретацій, які в широкому сенсі визначають напрям розвитку суб'єкта національного конструкту. Так, психокультурні інтерпретації – це спільні, глибоко вкорінені світогляди, які допомагають групам зрозуміти повсякденне життя та забезпечують формування психологічно значущих норм щодо стосунків групи з іншими утвореннями, їхні дії та мотиви. Вони є ґрунтовною основою визначених систем значень та ідентичностей, які визначають культурні спільноти, і розкриваються в наративах групи, що розповідають про її походження, історію та конфлікти з чужинцями, а також у символічній та ритуальній поведінці спільноти [66, с. 531].

Марк Говард Росс особливо наголошує на дослідженні історичних особливостей становлення нації, тобто на глибокому розгляді психокультурних інтерпретацій, адже на їх основі складається поведінка групи, а отже вони визначають спрямованість, інтенсивність, та особливі фактори політичного процесу. Разом з тим, іншим важливим напрямом дослідження в рамках психокультурного підходу є психокультурні драми. Вони складають укорінені протиріччя, що є важливими для національного угруповання, тобто виражають усталений груповий конфлікт, який стає важливим через його зв'язок із груповими наративами та ключовими метафорами, що є центральними для ідентичності групи [67, с. 159].

Така інтерпретація конфліктів між суб'єктами багатокультурного діалогуспирається на концепцію соціальної драми Віктора Тернера. Соціальні драми, які аналізує дослідник, — це конфлікти, які ніколи не вирішуються повністю, але вони можуть залагоджуватися на певний проміжок часу, коли конфлікт переосмислюється від несумісних принципів до символічної та ритуальної сфери, де суб'єкти протиріччя можуть наголошувати на спільних занепокоєннях та вищих цілях. Віктор Тернер визначає соціальну драму як послідовність соціальних взаємодій конфліктного, конкурентного або

агоністичного типу [79].

Автор окреслює етапи такої поведінки як порушення, кризу, виправлення та реінтеграцію або розкол. Простіше кажучи, соціальна драма починається, коли член спільноти порушує встановлені норми та правила; сторони конфлікту (спостерігачі та ті, які безпосередньо є третьою стороною) повинні обрати напрямок політичної думки, тобто підтримувати порушника правил, або ж виступати за відповідне покарання; потім втілюється в життя одна з обраних концепцій залагодження конфлікту (може відбуватися відкрито або приховано). Якщо обраний напрямок врегулювання виявився дієвим – група повертається до нормального стану, проте за умови подальших протиріч група має розпастися[8].

Теорія потреб людини зводить питання конфліктогенності та її факторів до забезпечення основних інтересів суспільства, які формують стан миру в рамках окресленого національного конструкту. Такий напрям академічної думки базується на уявленні про необхідність задоволення людських потреб як можливість уникнути протестів та зміни влади. Якщо такі умови не будуть повністю задоволені – це порушить стан миру та може призвести до фрустрації встановленої системи всередині державного конструкту. Як теоретики людських потреб, дослідники цього напрямку знаходять основу національної та глобальної політик у взаємодії індивідів і груп, які прагнуть задовольнити свої потреби в соціальних контекстах, які їх оточують.

Міжнародні відносини у світовому суспільстві або глобальній політиці розглядаються як такі, що складаються з наслідків і дій мереж соціальних відносин, які створюються, коли індивіди та групи прагнуть задовольнити потреби. Цей підхід дозволяє використати ключове розуміння перспективи людських потреб, тобто осмислити постулат про те, що людські потреби є основним джерелом політичної та соціальної взаємодії у світовому суспільстві. Окрім питань війни та миру, глобальний порядок денний тепер включає голод, бідність, тероризм, порушення прав людини, дефіцит ресурсів, економічну залежність, забруднення навколишнього середовища та екологічний розпад, а

отже дослідники теорії людських потреб вважають дослідження свого напрямку одним з основоположних для їх вирішення [65, с. 157].

За своєю суттю теорія є досить вузьконаправленою та орієнтованою на досягнення миру за рахунок надання відповідних послуг суспільству, що буде задовольняти його потреби, а отже формувати статус-кво. З іншого боку, концепція є досить універсальною та не підходить під широку критику ідеалістичних бачень, так як конотація людських потреб є досить широкою, а отже вони можуть трактуватися по-різному, в залежності від конструкту конфлікту. Наприклад, розглядаючи конфліктну ситуацію на основі соціальної драми застосованої теоретиками психокультурного конфлікту, може екстраполюватися на визначення сформованих потреб соціальних груп в рамках даного конфлікту. Так, національне протистояння яке визначає рух за незалежність окремої нації проти іншого суб'єкту – держави, розглядатиметься як проблема задоволення потреб соціальної групи, а саме прагнення до самовизначення, яке визначається як потребу у формуванні певної смислової системи що необхідна для адекватного психосоматичного аналізу особистості та пізнання самого себе.

Ця теорія може бути також застосована в рамках емпіричного вирішення конфлікту, формування локальної системи безпеки що буде враховувати прагнення та потреби сторін конфліктної ситуації, а отже сформує конструкт забезпечення мирного розвитку міжсуб'єктних відносин. Така формула забезпечує необхідну етапність в механізмі розв'язання конфлікту на етапі розвитку його активної фази. Тут можливо взяти за основу концепцію потреб людини та за її допомогою сформувати кроки мінімізації шкоди мирному населенню через процес задоволення його потреб відповідно до міжнародного права: виведення військ, доступ до води та їжі, право на недоторканність а також заборона насильству в бік мирного населення, та ін.

Таку направленість академічної думки, як теорія потреб людини, також можна пов'язати з теорією соціальних змін, що формує свій базис на постулатах динамічності реальності та швидкоплинності наявного стану

речей. Разом з тим, це не буде означати що на реальність не можна вплинути, навпаки, вона є залежною від обраних факторів що формують присутність моменту. Порівнюючи це з конфліктогенністю, можна окреслити прагнення до формування забезпечення певних умов та факторів що змінять ситуацію конфлікту та стимулюють розвиток мирних процесів. Фернан Гонсалес, базуючи свої дослідження на аналізі довготривалого конфлікту в Колумбії, висловлює це таким чином: «побудова миру істотно пов'язана з розвитком регіонів, які постраждали від політичного та соціального конфлікту, і побудовою громадського простору для мирного вирішення конфліктів» [28].

Реляційна теорія конфлікту є важливим напрямом академічного осмислення конфлікту з точки зору її опрацювання відношень різних вимірів в рамках єдиного конструкту конфліктної ситуації. Так, даний напрям теоретичного осмислення протиріч між суб'єктами конфлікту акцентує увагу на факторах що визначають динаміку взаємодії всіх учасників конфлікту. Реляційні теорії намагаються пояснити насильницькі конфлікти між групами, досліджуючи соціологічні, політичні, економічні та історичні відносини між такими групами. Таким чином, переконання тут полягає в тому, що культурні та ціннісні відмінності, а також групові інтереси впливають на стосунки між структурними одиницями міжнародного життя. Це можуть бути вкорінені норми, які відображаються в розвитку негативних стереотипів, расової нетерпимості та дискримінації, що в подальшому призводить до відкритого конфлікту [15, с. 167 – 179].

Практичне застосування цього теоретичного підходу формує концепцію динамічної перспективи конфлікту, яка відображає аналіз акторів та, найголовніше, динаміки конфлікту та миру всередині єдиної системи суспільних відносин. Інструмент призначений для забезпечення основи для аналізу різних мирних ініціатив, які реагують на конфлікти в різних субрегіонах у межах регіону чи країни. Також його застосування дозволяє критично переглядати та постійно оцінювати контекст конфлікту, здатність стратегічно вирішувати конфлікт, оцінювати механізми впроваджених

діяльностей, та контролювати обсяг дій відповідно до бажаних структурних змін (індикаторів).

Відповідно до окреслених основоположних підходів які використовуються науковцями під час аналізу конфліктних ситуацій, можна визначити низку протиріч та критичних моментів, які не дають повноцінно дослідити об'єкт наукового інтересу та досягти поставлених завдань. Отже, конфліктні основи що породжують протиріччя та визначають хід конфлікту мають бути проаналізовані з точки зору дифузії описаних підходів та з врахуванням особливостей кожного, що дозволить найбільш глибоко зрозуміти першочергові інтереси кожної зі сторін, психокультурні інтерпретації та драми. Разом з тим, базуючись на цьому підході, виникає окрема збірність факторики конфлікту, яка формує типологію що дозволяє проаналізувати конфлікт не втративши причинно-наслідкових зв'язків, а отже найбільш широко розкрити можливості теоретичного здобутку сучасності з даної тематики.

2.2. Алгоритм дослідження конфлікту в рамках актуальних світових політичних процесів

Проаналізувавши аналітичний потенціал зазначених теорій, та проаналізувавши низку сучасних конфліктних ситуацій, варто виокремити протиріччя щодо активно обговореного фактору ресурсного потенціалу як причини розвитку конфлікту. Опрацьовані міжнародні та внутрішньодержавні сутички, що продовжують піддаватися ескалації в рамках сучасної міжнародної системи, не характеризуються подібними чинниками, а отже нівелюють можливість розвитку подібних причинно-наслідкових зв'язків

Таким чином, відповідно до результатів даного етапу дослідження, можна вказати на необхідність окремого осмислення всіх факторів конфліктної ситуації та формування напрямку аналізу конфліктів що буде

відповідати наявним міжнародним прецедентам.

Показові фактори для оцінки інтенсивності, які використовуються міжнародною юриспруденцією, включають [46]:

- кількість, тривалість та інтенсивність локальних протистоянь (окупація, облога або блокування міст, закриття доріг, наявність визначеної лінії фронту;
- тип військової техніки та озброєння що використовується, включаючи кількість і калібр випущених боєприпасів (можуть бути взяті до уваги зусилля озброєної групи щодо кращого озброєння);
- чисельність осіб і роди сил, які беруть участь у боях;
- кількість постраждалих та розмір завданих матеріальних руйнувань;
- кількість мирних жителів, які покинули зону бойових дій (біженці, внутрішньо переміщені особи);
- частота боїв у часі та поширення по території;
- реакція уряду (мобілізація, використання збройних сил замість поліції, визнання збройної групи воюючою стороною, позначення ситуації що склалася як громадянської війни або іншими подібними термінами терміни, оголошення надзвичайного стану і тд.;
- реакція та участь міжнародної спільноти (наприклад, питання вирішення конфлікту стоїть на порядку денному Ради Безпеки чи Генеральної Асамблеї).

Отже, спробуємо застосувати теорію до найбільш розгорнутих конфліктних ситуаціях, які включають конфлікти активної фази, низької інтенсивності та заморожені конфлікти, де останні характеризуються майже нульовим відсотком ескалації. Такі протистояння наразі є не досить поширеними, проте складають важливу частину міждержавних відносин, а саме визначають центри сили та спектри протистояння між суб'єктами. Наразі такими конфліктами є конфлікт між Ізраїлем та Палестиною, напруженість між Південною та Північною Кореями, питання приналежності Кіпру, а також окупація Південної Осетії та Абхазії.

Конфлікти активної фази, або ж високої інтенсивності, в рамках яких відбуваються періодичні (або ж безперервні) бойові дії, окреслюються

протиріччя, робляться офіційні заяви, та ін., тобто спостерігається загострення та криза статус-кво. Такі конфлікти розглядалися окремо, що забезпечило адекватну оцінку сучасного стану проблематики розвитку конфліктної ситуації. Наразі основним конфліктом що перебуває в активній фазі розвитку є російсько-українська війна відповідно до низки факторів, серед яких наявність інтенсивності військових дій, нарощування процесів озброєння, частоти боїв, кількості постраждалих, та ін. Особливу увагу в рамках цього конфлікту варто приділити реакції міжнародної спільноти, зокрема найрозвиненіших країн світу та міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО, їх підрозділи та гуманітарні групи. Серед інших конфліктів цієї групи можна виділити загострення протистояння Туреччини та народності курдів, яке екстраполюється на сусідні держави, відповідно до територіального фактору цього конфлікту, збройні протистояння у М'янмі, Нігерії та Ефіопії, а також конфлікт між КНР та уйгурами що проживають на території регіону Сіньцзян.

Конфлікти низької інтенсивності характеризуються періодичними спалахами протистоянь (військового або ж політичного характеру) проте не мають динамічної структури активної фази конфліктної ситуації. Наразі такими конфліктами є протистояння в Нагірному Карабасі між Вірменією та Азербайджаном, ситуація в Південному Судані, Єгипті, Сирії, Косово, Мексиці та інших територіях. Так, беручи за основу наявні дані з обраних джерел, та враховуючи особливості сучасної системи міжнародних відносин, можна утворити єдиний список активних конфліктних ситуацій з урахуванням їх особливостей та факторів інтенсивності конфлікту.

Особливістю розгляду окресленої проблематики типології конфліктної ситуації є те, що в міжнародній академічній системі думок не існує єдиної загальноприйнятої вибірки яка б складала типологію конфлікту, адже кожен дослідник, відповідно до своїх напрацювань формулює її по-різному, що викликає деякий науковий дисонанс. Так, наразі виділяють соціальні, міжгрупові, кастові, міжособистісні, релігійні, геополітичні, економічні,

культурні, расові, етнічні, ідеологічні, регіональні, внутрішньонаціональні, міжнародні, та багато інших видів конфлікту. Вивчення різних типологій конфліктів вкрай необхідне щоб забезпечити взаємопов'язане розуміння конкретної конфліктної ситуації. Такий підхід дозволить аналітику та потенційній третій стороні побачити ситуацію з різних точок зору, тим самим підвищивши ймовірність більш ефективного аналізу.

Квінсі Райт був одним із перших політологів, які провели систематичне дослідження конфліктів та війни. Дослідник виділяв низку суб'єктів конфлікту, не роблячи акценту на суверенних державах, або ж інших акторах міжнародних відносин. Узагальнивши опрацьований матеріал, Райт сформував свою зведену типологію в якій визначив чотири напрямки аналізу, що характеризують конфліктну ситуацію – фізичний, політичний, ідеологічний та юридичний конфлікти. Фізичний конфлікт характеризується геополітичними детермінантами та формується коли суб'єкти прагнуть зайняти одну просторову нішу. Політичні конфлікти ґрунтуються на процесі популяризації та примусового нав'язування політичної думки. Далі дослідник розрізняє ці два типи конфлікту від ідеологічних конфліктів, у яких системи мислення чи цінностей борються одна з одною, і від юридичних конфліктів, у яких суперечки щодо претензій чи вимог врегульовуються за допомогою взаємовизнаних процедур які підтримуються міжнародним правом. Окремою категорією, за думкою К. Райта є війна, яка не схожа на інші види, а отже є унікальним конструктом в якому об'єднуються всі вищеописані характеристики [60, р. 398].

Війни трактуються переважно з точки зору глобальності й залученості міжнародних акторів та поділяються на війну гегемоній, тотальну, обмежену війну та так звані рейди. Війни гегемоній базуються (також трактуються як світові, глобальні, загальні або ж системні війни) на отриманні контролю в масштабах світового впливу, тобто актори міжнародних відносин борються за право стати гегемоном та отримати відповідні переваги такого статусу через повалення сталої системи міжнародної взаємодії.

Тотальна війна — це війна однієї держави з метою завоювання й окупації іншої. Осмислення такої концепції полягає в реалізації прагнення захоплення столиці певної держави іншою та запуску процесу повного підкорення, реінтеграції або ж нівеляції суверенної самобутності держави в рамках міжнародної системи. Такі війни можна порівняти з Наполеонівськими, коли все суспільство що представляє протилежний суб'єкт конфлікту вважається легітимною мішенню. Обмежена війна включає військові дії, які здійснюються для досягнення певної мети, крім капітуляції та окупації ворога. Наприклад, війна під керівництвом США проти Іраку в 1991 році повернула територію Кувейту, але не перейшла до Багдада, щоб повалити уряд Саддама Хусейна. Багато прикордонних воєн мають схожий характер, що включає захоплення необхідних територій, їх захист та закріплення нової влади на їх території, як, наприклад, зробила Росія після вигнання грузинських військ із спірних провінцій Грузії у 2008 році. [83]

Рейди — це обмежені війни, які складаються з однієї дії — бомбардування або швидкого вторгнення з суші. У 2007 році ізраїльські військові літаки розбомбили об'єкт у Сирії, який Ізраїль вважав ядерним дослідницьким центром. Вони також можуть бути частиною війни, інструментом досягнення короткотривалих цілей. У листопаді 2022 року Іран наніс ракетного удару по позиціям Курдів в провінціях Ембіль та Сулейманія що на території Іраку, що є частиною більш великого протистояння — боротьби курдів за незалежність. Рейдерство, яке повторюється або підживлює цикл агресії проти опонента, зазвичай стає обмеженою війною або тим, що називають конфліктом низької інтенсивності.

На основі описаних норм та визначень, можна окреслити необхідність почати типологізацію з формування структури залучених до конфліктної ситуації суб'єктів, що дозволить визначити географічний детермінант ситуації що склалася, а також описати територіально-кількісний характер конфлікту. Наприклад, конфлікт між суверенними суб'єктами міжнародних відносин буде трактуватися як міждержавний, та буде аналізуватися

відповідно до особливостей політичного, соціального, культурного життя, та інтересів держави. Конфліктна ситуація між групами всередині держави може трактуватися як громадянська війна, або ж революція, в залежності від супутніх характеристик. В той же час глобальна військова операція означитиме початок світової війни, коли декілька держав вступають в локальний конфлікт (переважно військовим шляхом), щоб нівелювати його загрози.

Продовжувати типологізацію необхідно з характеристики інтенсивності конфлікту, що дозволить проаналізувати кількість жертв відносно використаного на конфлікт проміжку часу, та визначити періодичність спалахів конфронтації. Тут важливо розрізнити конфлікти з залученням військового потенціалу, та ситуації невійськового протистояння, які передбачають боротьбу через політичні можливості суб'єктів, наприклад, економічна війна що підкріплюється виходом з торгових угод, накладенням мита, або ж заборонами на ввіз товарів. Разом з тим, використання конструкту інтенсивності надасть розуміння загальної картини конфлікту, а отже в подальшому буде застосована більш адекватна типологія. Так, треба розрізнити аналізи конфліктних ситуацій та повноцінних військових протистоянь відповідно до активності внутрішньоконфліктної діяльності та характеру суперечок. Наприклад, протистояння за Кіпр між турецькою та грецькою громадами є саме конфліктом, з причин наявності спірного об'єкту та інтенсивності сутичок, які, в свою чергу, наразі не мають військового характеру. Хоча на території острова й відбувалися військові дії, що можна вважати повноцінною війною, проте вони були саме ескалаційною частиною діючого конфлікту, що можна віднести до типології рейдів, які врегулювала ООН у 1974 році.

Також фактор інтенсивності передбачає аналіз часової факторики, яка може серйозно вплинути на визначення типології конфліктної ситуації. Наприклад, якщо число жертв коливається нерівномірно, а ескалації, тобто активні бойові дії, відбуваються з нечіткою періодичністю, визначення

історичної перспективи встановлює чіткі межі факторики. Таким чином, якщо конфлікт проходить довгий період часу та характеризується відсутністю активності в сфері впровадження миру, то його можна класифікувати як війну. Тут треба зауважити, що мирні переговори можуть виступати фактором конфлікту проти визначення його як активного військового протистояння лише в тому випадку якщо вони направлені на залагодження взаємовідносин між суб'єктами, а не є інструментом маніпуляції чи затягування мирного процесу. Відповідно до окреслених характеристик, конфліктна ситуація в Україні у 2014 році, що була спричинена вторгненням РФ на територію суверенної держави, була саме війною, не зважаючи на формати узгоджених переговорів, адже вони не вели до деескалації та не нівелювали фактор припинення активних військових дій.

Після розгляду основних підготовчих характеристик необхідно проаналізувати фактори конфлікту, тобто виділити першочергові інтереси держав та усталені соціальні драми, або ж нові суперечки між суб'єктами конфлікту. Відповідно до проаналізованих напрямків аналізу конфліктних ситуацій, можна виділити низку факторик, які збігаються між собою, але представляють різні підходи, тобто реалізують один конструкт в інших інтерпретаціях. Це означає що осмислені теорії є інтерпретаціями, отже можливо виділити серед широкої кількості теоретичних конструктів основні постулати що пояснюють причини конфліктних ситуацій. Серед теоретичних підходів переважають такі характеристики, як: класовість (згуртування суспільства на базі усталених маркерів), прагнення до накопичення ресурсів, ворожа природа людини, сформована ідентичність що підштовхує до боротьби за інтереси групи.

Відповідно до окреслених конструктів, можна зробити висновок про неоднозначність існуючих підходів щодо інтерпретації конфліктних ситуацій, їх дихотомічність та невідповідність сучасним тенденціям міжнародного життя. При цьому, зведена концепція таких підходів дозволить найбільш адекватно оцінити причинність конфліктної ситуації та розкрити потенціал

подальшого її врегулювання. Варто взяти за основу той факт, що більшість з описаних теорій звертаються до реалістичних напрямків академічної думки та підкреслюють ворожу природу людини яка базується на первинних інстинктах предків, не зважаючи на науковий факт еволюції та формуванні низки правових інститутів в рамках державотворення.

Спираючись на науку про еволюцію та поведінку тварин, ця «теорія інстинктів» стверджує, що людська агресія є спадщиною глибокого минулого предків і внутрішньою тенденцією, спільною з багатьма іншими видами тварин. Розгляд цього питання та обґрунтування того, чому такі теорії не мають адекватного підґрунтя, варто почати з роботи американського антрополога Наполеона Шаньона «Жорстокі люди» 1968 року, яка особливо вплинула на закріплення образу племінного людства, яке живе в стані хронічної війни. Дослідник розглядав групу споріднених індіанських племен ямонамі та описував смертоносні, періодичні війни між селами, що й стало основою широкої теорії про людську хижу природу. Проте, низка критиків його роботи та подальший розгляд цього напрямку може пояснити такі висновки вченого та спростувати окреслений постулат.

Трюїзм ворожості в людській поведінці може бути розглянутий в широкому спектрі практик, його навіть можна цілком достовірно та ретроспективно пояснити. Проте, важливо відрізнити еволюційні корені соціального насильства та більш складний, багатофакторний феномен війни в рамках політичного життя сучасного суспільства. Згідно з професором психології Девідом П. Барашем, людський погляд на війну та мир дещо деформований. Наприклад, академічні дослідження спираються на аналіз військових дій, конфліктів, формуючи десятки підходів та типологій таких ситуацій. В той же час не існує єдиного осмисленого напрямку аналізу миру, єдиної множини яка могла б окреслити даний конструкт [7].

Іншою проблемою такої інтерпретації проблематики конфлікту є недоцільне узагальнення конкретних інтерпретацій певного явища, навіть якщо таке дослідження є досить ґрунтовним та академічно правильним. Таким

чином, дослідження ворожості суспільства повинно виконуватися в більш ширшому форматі, та не підлягати тотальності, адже такий конструкт як соціум досить неоднорідний та мінливий, що робить будь-які теорії суцільності недоречними. Наприклад, Наполеон Шаньон широко окреслив фактори відносин в рамках племінної групи ямонамі, проте не зміг обґрунтувати чому інші племена того ж регіону вирізняються іншою поведінкою та постулатами життя. Разом з тим, дослідження індійських племен, та будь-яких інших вузьких соціальних груп в сучасному світі, є досить специфічним направленням, адже історичні, культурні, політичні, та інші фактори можуть спотворювати сутність соціальних досліджень.

Таким чином, враховуючи величезне розмаїття людських культурних традицій, будь-яка окрема група *Homo sapiens* повинна вважатися абсолютно нерепрезентативною для виду в цілому.

Відповідно до всього описаного вище, та згідно з дослідницькими результатами аналізу підходів дослідження конфлікту, можна окреслити три групи факторів впливу.

Перша група характеризується наявністю усталених маркерів та ідентифікацій, які визначають групову приналежність, а отже спонукають до захисту конструкту нації, території, ідентичності та громадянства (в рамках феномену державотворення). Така типологія буде формуватися на основі факторів релігії, елітарності, класовості, націоналізму, депривації, кольору шкіри, та інших конструктів, які будуть пояснювати групування суспільства. В рамках розгляду конфліктної ситуації, група ототожнюється як єдиний суб'єкт конфлікту, що може протистояти іншим групам, владі, зовнішньому впливу та внутрішнім деприваціям. Конфлікти ідентичностей зокрема спостерігаються в КНР (боротьба з нацією уйгурів які відстоюють свої права на самоідентифікацію), Туреччині, що протистоїть курдам та відкидає ідею про утворення так званого Курдистану, М'янмі, де відбувається активне переслідування мусульманських груп Рохінджа, та ін.

Другий різновид конфліктів сучасності передбачає протистояння

ідеологій, тобто протиріччя між суб'єктами конфліктної ситуації в рамках поглядів на певні аспекти поширення ідей політики, життя, миру, свободи, релігії та багато іншого. Ця форма філософської думки прагне до єдиного порядку в соціумі та зміни устрою світового когнітивного мислення. В широкому сенсі ідеологія означає набір ідей, вірувань і установок, свідомо чи несвідомо дотримуваних, які відображають або формують розуміння чи неправильні уявлення про соціальний і політичний світ. Вона служить для того, щоб рекомендувати, виправдовувати або схвалювати колективні дії, спрямовані на збереження або зміну політичних практик та інститутів.

Ідеологічний вплив тут поділяється на деструктивний та груповий. Перший тип позначає особливу, історично спотворену (політичну) думку, яка зміцнює певні відносини панування та щодо якої ідеологія функціонує як критична демаскувальна концепція. Груповий тип ідеологічного впливу відрізняється рамками поширення, тобто він може мати вигляд твердження про культурні символи та ідеї, які люди використовують для сприйняття, розуміння й оцінки соціальних і політичних реалій загалом, часто в межах системної структури. В рамках конфліктології ідеологічні прояви регулюють сутність конструкту протиріччя, тобто обґрунтування вибору об'єкту конфлікту, таким чином легітимізуючи подальшу агресію, військові дії, рішення владних структур та нівелювання проявів непокори в суспільстві. Наразі найбільшим ідеологічним конфліктом в активній фазі розвитку є агресія РФ проти України, що на фоні деструктивного ідеологічного впливу переросла у відкриті військові дії. Ідеологічним базисом такого протистояння є спотворена ретроперспективна ідентифікація, яка корелюється з поширеним пропагандою агресивним інформаційним потоком, та відображається у відкритому заохочуванні до насилля, порушення прав людини, та захоплення суверенних територій що на пряму суперечить міжнародному праву.

Остання групова приналежність характеризується застосуванням суб'єктом феномену «policy» до легітимізації конфліктної ситуації, тобто характеризує застосування інтересів держави як механізму активізації

конфлікту. Тобто уряд, як система управління, в рамках свого функціонування впроваджує певні норми та правила які за своєю суттю формують гостре протиріччя між суб'єктами міжнародних відносин, а отже визначають об'єкт конфліктної ситуації. Таким чином встановлюється та змінюється багато політик, що належать до сфери економіки, суспільства, культури, управління, територіальних меж, обґрунтування інтересів держави, задоволення потреб соціуму, тощо. До цього типу відносяться здебільшого ситуації територіальних та економічних конфліктів, також питання захисту представників соціуму що належить до одного з суб'єктів. Наразі такими конфліктами є ситуації в Афганістані, Демократичній Республіці Конго, ЦАР, та ін.

Не варто також плутати типологію причинності зі статусом конфлікту, які формують протилежні поняття, проте ґрунтуються на єдиній академічній основі, тому можуть заплутати дослідника. Наприклад, статус конфлікту передбачає його приналежність до однієї з форм конфліктної ситуації, які описав Квінсі Райт (війни гегемоній, тотальна війна та рейди). Також можливо екстраполювати такі конструкти на дефініцію конфлікту, який буде також повною мірою розкривати їх сутність. Разом з тим, конфлікт може бути на ідеологічному підґрунті та являти собою феномен тотальної війни з прагненням до захоплення території. Або ж можлива конфліктна ситуація на базі ідентичностей що переросте в форму періодичних рейдів, та, зрештою, в конфлікт низької інтенсивності.

Саме тому спочатку аналізу необхідно окреслити ретроспективі протиріччя, соціальні драми, виявити на основі чого зародилася нетерпимість, або ж почалася суперечка за певний бажаний для обох сторін об'єкт. На базі цього ми розглядаємо сутність конфлікту, описати прагнення кожної з сторін, проаналізувати їх інтереси в даний період часу, а також дослідити заяви та політичні кроки яких дотримується кожен з суб'єктів конфлікту. Такий алгоритм вкрай важливий для адекватної оцінки переваг та протиріч, а також в подальшому дасть більш повне розуміння можливостей для врегулювання конфліктної ситуації.

Для подальшого критичного сприйняття ситуації та точного розрахунку можливих варіантів розвитку подій, не варто забувати про відносність понять сучасних, нагальних причин конфлікту та тих, які сформувалися в контексті історичного розвитку. Структурні причини конфлікту (також їх називають першопричинами або глибинними причинами) — це довгострокові або системні причини насильницького конфлікту, які стали вбудованими в норми, структури та політику суспільства. Безпосередні причини конфлікту — це нові причини, які змінюються швидше, можуть підкреслювати структурні причини та призводити до ескалації жорстокої конфліктної ситуації. Наприклад, глибинні причини конфлікту можуть формувати ідеологічні постулати, або ж особливості ідентифікації групи, тоді як безпосередніми причинами конфлікту будуть сформовані нині територіальні протиріччя.

Після сформованого аналізу та дослідження низки факторів що спричинили конфліктну ситуацію, необхідно скласти алгоритм вирішення конфлікту на базі отриманої інформації. Подібна теоретична побудова плану дій повинна бути окреслена відповідно до міжсуб'єктних відносин та інтересів учасників, а також об'єкту конфлікту. Тут треба зауважити про широкий спектр прецедентів які буде розглянуто, адже конфлікт – це дифузія низки пов'язаних подій та конструктів політики, соціології, психології, культури, цінностей, та інших здобутків суб'єкту такої ситуації, які в подальшому становлять унікальні причинно-наслідкові зв'язки. Отже, дослідник повинен визначити унікальний стиль конфлікту та побудувати план діяльності відповідно до нього.

Хайді Берджесс – дослідниця що займається теоретичним та емпіричним вирішенням конфліктних ситуацій вже більш ніж 50 років, виділяє п'ять варіантів поведінки індивідів в конфлікті, а отже існує стільки ж загальних варіантів перебігу конфлікту (не беручи до уваги особливі фактори кожної окремої ситуації). Типологія більше схиляється до соціологічного аналізу суспільства, проте міжнародні відносини ґрунтуються на соціальному діалозі, тому такий підхід можна трактувати як основу

дослідження будь-яких конструктів пов'язаних з мінливою соціальною системою.

Отже, якщо суб'єкти націлені на задоволення власних потреб та інтересів, нівелюють вплив третьої сторони чи міжнародного права, не схильні до проведення переговорів та до останнього відстоюють свої інтереси – це конфлікт-змагання, або ж конфлікт з негативною сумою. Вирішення таких протиріч є зазвичай складним та довготривалим, адже в рамках міжнародних відносин таких суб'єктів важко змусити до компромісу або співпраці задля задоволення інтересів усіх сторін. Також варто зважати на те, що така конфліктність може бути сформована на основі переконань одного з учасників конфліктної ситуації, який, швидше за все, й генерує агресію в конфлікті. Такі ситуації передбачають вирішення через конструкт міжнародного права, санкційного втручання, примусу в певних дозволених міжнародною спільнотою категоріях, а також переговорів якщо вони будуть приносити бажані для миру результати. Апелювати в такому випадку варто довготривалістю конфлікту, а саме збитками та втратами які будуть супроводжувати кожного з суб'єктів, а також необхідно наголошувати що втрати в будь-якому разі превалюватимуть над здобутками.

За умови проведення спільного конструктивного діалогу та активної діяльності направленої на спроби почути свого опонента та спрямувати конфлікт до мирного русла, такі ситуації будуть вважатися конфліктами співпраці. Це зазвичай короткотривалі суперечки, можливі короткочасні ескалації, рейди, або ж певні політичні чи економічні заяви. Також такий вид перебігу конфлікту може бути наступною фазою конфлікту-змагання та характеризуватися зменшенням ескалаційних проявів, примиренням сторін та знаходженням спільної ідеї, на якій будуть ґрунтуватися подальші перемовини. За таких умов завжди важливо дотримуватися балансу між сторонами, щоб вони вважали себе рівними іншому суб'єкту та звели будь-які поштовхи до загострення конфлікту до мінімуму.

Такий конфлікт можна вирішити шляхом конструктивних переговорів,

залученням третьої сторони для урівноваження ідентичностей суб'єктів та розширення спектру думок, допомогою міжнародних правових організацій, та ін. Якщо в рамках конфліктної ситуації суб'єкти хочуть задовільнити свої інтереси, проте також підтримати та розвинути відповідні міжсуб'єктні відносини (якщо вони є важливими в рамках міжнародної чи регіональної стратегії розвитку), конфлікт може звестися до компромісу. Разом зі співпрацею такий конфлікт можна вважати конфліктом з позитивною сумою, де є реальна можливість знайти прийнятне для кожної зі сторін рішення. Такий стиль конфлікту формується на розумінні втрат та здобутків, прагненні до миру, а також відповідно до нормативності сформованого світового порядку, коли ні один з суб'єктів не хоче перекроювати наявну систему відносин. Таким чином, кожна зі сторін відмовляється від частини здобутих переваг задля мирного врегулювання, що, втім, не передбачає повного задоволення потреб сторін конфлікту. Такий підхід вважається справедливим розподілом та передбачає відносне врегулювання відносин між сторонами, проте не передбачає такого рівня підвищення мирних взаємодій як конфлікт що має стиль співпраці.

Коли конфлікт не обмежений певними рамками, проте кожна зі сторін наполягає на задоволенні власних потреб та підтримці встановлених відносин, одним з варіантів перебігу подій буде співпраця. В рамках такого перебігу подій, важливим є довготривалий пошук вирішення суперечностей з урахуванням всіх множинних факторів, інтересів, прагнень та протиріччя в причинно-наслідкових зв'язках конфліктної ситуації. Тут необхідно адекватно зрозуміти цілі іншої сторони та сформувані єдиний майданчик для продуктивної співпраці. Такий стиль передбачає цілісний аналіз та розуміння суб'єктів, а також більш повне задоволення потреб сторін з фактором збільшення порозуміння, а отже покращення стосунків.

Окремими цікавим прикладом є феномен уникнення конфлікту через страх агресії, коли один з суб'єктів або активно нівелює будь-які протиріччя що сформувалися, або ж формує постулат про невторчання (як це зробила

Швейцарія). В широкому сенсі такий підхід є практичним та вживаним, адже уникнення конфлікту призводить до фактору позитивного миру, який формує сталість будь-якої системи. Проте, якщо така поведінка є частиною сформованої конфліктної ситуації, то вона може перешкоджати вирішенню суперечки, відторгати комплексні міри врегулювання, а також призвести до порушення системи очікувань що призведе до незадоволення потреб та інтересів сторін. В свою чергу така поведінка призводить до ескалації та активних проявів агресії в системі що склалася. Тут проблема формується відповідно до необхідності всіх сторін міжнародного життя відповідати вимогам встановлених в рамках таких відносин прав та обов'язків суб'єктів. Таким чином, в просторі демократичної державності необхідно розвивати прагнення індивіда до миру, формувати нормативність міжнародного права, залучати до правових дискусій, та окреслювати важливість нівелювання проявів агресії.

Таким чином, формуючи алгоритм вирішення конфлікту, необхідно враховувати до якого саме стилю міжсуб'єктних відносин можна віднести конкретний кейс. Так, конфлікти з нульовою сумою передбачають повну протилежність у поглядах та інтересах сторін, тому першочерговим завданням буде деескалація конфлікту (якщо застосовується воєнний потенціал – припинення активних бойових дій, формування лінії між ворогуючими солонами за підтримки міжнародних організацій або ж третьої сторони) та формування загального позитивного клімату між сторонами. Така направленість передбачає шлях переговорного процесу, проте якщо один з суб'єктів (або декілька) виражають надмірну агресивність, або ж використовують переговори як привід до посилення свого впливу та досягнення поставленої мети конфліктної ситуації, шлях мирних перемовин є неможливим. В такому разі варто застосувати норми міжнародного права та інструменти впливу на державу-агресора, які будуть діяти на найбільш вразливі конструкти (економіка, суспільні настрої, зброя, ізоляція і тд.), тим самим спонукаючи суб'єкта до перемовин.

Варто відмітити, що за умови такої діяльності, важливим є фактор часу, а саме швидкості проведених дій та об'єм збитків який отримає агресор. В середньому ці відношення прямо пропорціональні політичній діяльності, а отже зможуть ефективно вплинути на процес деескалації. Реагування всіх суб'єктів системи міжнародних відносин є важливим фактором, адже доки агресор буде отримувати хоча б посередню підтримку від країни третього світу, це буде давати йому можливість легітимізувати агресію серед населення своєї країни, міжнародної спільноти, окремих зацікавлених сторін. Тобто дії проти агресора повинні бути не лише рішучими та швидкими, але й максимально глобальними, що забезпечить сталість наявної системи та недопущення формування точок біфуркації.

Подібні міркування можуть бути застосовані й до конфлікту з негативною сумою, коли в процесі конфліктної ситуації кожна зі сторін-учасників отримує вагомі збитки та негативні наслідки. Проте, такий тип перебігу конфлікту є більш глибоким, адже обидві сторони відстоюють свої інтереси не збираючись поступатися. Такі дії становлять загрозу як для регіонального балансу сил, так і для міжнародної системи в цілому, зокрема через постійні цивільні втрати (якщо конфлікт є військовим), або ж негативний політичний чи економічний вплив, який відображається на процесі формування та підтримання свідомого демократичного суспільства. В такому разі діяльність міжнародних акторів повинна бути колективною та цілеспрямованою, направленою на нівелювання агресивних факторик, що передбачає впровадження міжнародних договорів, наглядових груп, міжнародний судовий процес, та ін. За умови якщо всі сторони конфлікту не погоджуються з усім вищеперерахованим та продовжують ескалацію – впровадження спільних місій військового характеру.

За умови наявності в рамках конфліктної ситуації можливості створення компромісу, або ж офіційних політичних домовленостей, це буде конфлікт з позитивною сумою. В рамках даної факторики впроваджуються активний переговорний процес, розглядаються шляхи вирішення конфлікту

відповідно до інтересів кожної зі сторін, формуються нормативно-правові акти що передбачають спільне запобігання загостренню конфлікту, та підкреслюють дружні стосунки сторін (або ж нейтралітет). Така типологія забезпечує ефективну роботу наявної системи міжнародних відносин, підтримку балансу сил та формування мирного прецеденту який допоможе в майбутніх міжнародних конфліктних ситуаціях.

Отже, відповідно до основ формування психокультурної травми що визначає подальший перебіг міжсуб'єктних відносин, фактори реалізації прагнень суб'єктів що спричиняють конфлікт характеризуються трьома групами – ідентичністю (будь-якими маркерами групової класифікації), ідеологія (усталена направленість політичного та соціального життя суспільства, яка спонукає до агресивного сприйняття протилежного конструкту), та інтереси (включають зовнішньополітичні прагнення, внутрішньодержавні конфлікти між сформованими політичними групами за владу, геополітичні плати, та ін.). на основі цих факторів виділяються чотири основні можливості залагодження конфлікту – структурна зміна, трансформація конфлікту, силова політика та нормативна зміна. Кожен з інструментів реалізується відповідно до прагнень суб'єктів конфлікту та втручання третіх сторін, зокрема міжнародної спільноти.

РОЗДІЛ 3. ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ СВІТОВОЇ КРИЗИ

3.1. Криза розвитку світового політичного процесу та роль міжнародних організацій у її вирішенні

Сфера дослідження окреслює конфліктні ситуації в рамках міжнародного політичного простору, який характеризується факторами глобалізації, інтеграції та загальної взаємопов'язаності суб'єктів що його складають. Таким чином, кризові аномалії, які виникають та дезінтегрують подібну систему, повинні бути проаналізовані відносно наявного світового порядку та поведінки його учасників. В загальному сенсі світовий порядок означає нативний стан розподілу сил та постійність застосування певних регулюючих практик, які будуть підтримувати встановлену систему в стані спокою. Така діяльність дозволить розподіляти ресурси, встановлювати довготривалі відносини політичного та економічного характеру, а також реалізовувати першочергові та другорядні цілі відповідно до стабільності системи.

Отже, світовий порядок, тобто системно передбачувана стабільність світових процесів, аналізується за принципами внутрішньої побудови, тобто характеру акторів та процесу прийняття ними політичних рішень. Наприклад, управління глобальними питаннями може взяти на себе один актор, або ж певна множинність, яка й приймає рішення дотримуючись правила колегіальності. Такими конструктами можуть бути окремі країни, міжнародні організації на кшталт ООН або НАТО, регіональні чи світові політичні союзи (Європейський Союз), або ж поступово створений єдиний світовий орган управління в якому членами можуть бути різні види міжнародних акторів.

Іншим питанням залишається як, в рамках встановленої ієрархії (або ж повного демократичного розподілу впливу), формується єдине рішення щодо конкретного кейсу. Наприклад, його приймають на основі досвіду та рішень конкретного суб'єкту міжнародних відносин, або ж на нього впливають низка

факторів, які й формують непередбачуваний висновок, що пізніше впроваджується. Відповідно до описаних факторів аналізу можна сформулювати єдину типологію варіантів міжнародного порядку: гегемонічний (усталений порядок управління, зосереджена влада), централізований (вирішення проблемних питань відбувається на основі думки багатьох, але влада зосереджена), узгоджений (суворо структурований порядок прийняття рішень, але влада розподілена), та децентралізований (порядок прийняття рішень та владні структури не структуровані) [41].

Таким чином, основним питанням буде ідентифікація та аналіз узгодженості акторів міжнародних відносин, які й складають основу міжнародного порядку. Нинішня міжнародна система розподілена за принципом розвитку державної політичної системи, а саме розвинуті країни та держави третього світу (ті, що розвиваються). В основу такої типології покладена структура міжнародних взаємодій після холодної війни, й з того часу мало що змінилося. Східні держави Азії, які є економічно розвиненими та показують щорічну динаміку росту в цій сфері, та Захід називають розвиненими країнами. Деякі з них, а саме США та КНР порівнюють між собою в рамках економічної присутності на світовому ринку, технологічної прогресивності та політичного конструкту держави, що відповідно до системи сучасних міжнародних відносин є одними з найважливіших критерій успішності держави.

Країни що розвиваються включають 152 держави Сходу та глобального Півдня, які за критеріями ВВП на душу населення, рівня людського розвитку та індексу людських ресурсів не відповідають критеріям розвинених країн. Ймовірно, найпоширенішим тлумаченням терміну країни що розвивається є тлумачення Міжнародного валютного фонду (МВФ) де держави класифікуються за трьома критеріями: середній дохід на душу населення, диверсифікація експортних товарів (деякі країни експортують багато, але лише кілька різних товарів), та ступінь участі в міжнародній фінансовій системі.

Країни четвертого світу, наразі це 47 найменш розвинених країн, характеризуються наявністю низки деструктивних факторів, які руйнують їх прагнення до сталого розвитку. Серед таких негативних впливів можна окреслити репресивну систему політичного управління, недостатній рівень охорони здоров'я, високий показник безробіття, активні військові дії або ж певні загострені протистояння на території регіону, низький сумарний дохід на душу населення, та ін. Вони є відносно залежними від більш розвинених, тобто отримують щорічну допомогу, інвестиції, різноманітні гуманітарні місії для підтримання достойного рівня життя населення та забезпечення першочерговими необхідними потребами, а також формують свою політику відповідно до нормативно-правових актів розвинених Сходу та Заходу. Така система в ідеалі повинна передбачати поступове посилення розвитку країн що потребують такої допомоги, стабілізацію рівня життя у світі, зниження конфліктних ситуацій, зокрема й міжнародного характеру, й економічну стабільність. Проте, згідно з низкою досліджень, подібні прояви є мінімальними, а розбіжність в ресурсах, можливостях, стандартах розвитку та низці інших факторів нівелює сталий розвиток та призводить до збільшення протиріч та економічної залежності.

Відповідно до цілей дослідження, аналіз таких феноменів як існування держав третього світу та підтримка їх сталого розвитку є важливим з точки зору відповідності подібних класів до міжнародних та внутрішньодержавних конфліктів сучасності. Так, відповідно до окресленої типології та сформованого списку конфліктів що перебувають в активній фазі розвитку. Можна відмітити тенденцію більшості відповідно до конфліктних ситуацій які відбуваються в регіонах що розвиваються, порівняно з Європою або ж США. Отже, можна зробити висновок про пряму залежність рівня життя суспільства, встановлених моделей проведення економічної та політичної діяльності, низки суміжних факторів (наприклад тенденції боротьби з COVID-19), та прояву агресивної направленості до вирішення суперечок на міжнародному чи внутрішньому рівні. Подібні причинно-наслідкові зв'язки

відіграють особливо важливу роль коли об'єкт дослідження звертається до сфери розвитку суспільства – мінливої галузі, яка відчуває вплив будь-якого прийнятого державою рішення, особливо якщо це середній клас або ті, які отримують мінімальну заробітну плату. Наприклад, Демократична Республіка Конго посідає 164 місце зі 174 країн за індексом людського капіталу 2020 року, що відображає десятиліття конфліктів і нестабільності, а також довготривалий процес стримування розвитку країни [78].

Подібні впливи на суспільство змушують його переглянути ідеали життя та концепції державності, а отже такий конструкт легше піддається впливу пропаганди, тоталітарного режиму, схильний до проявів агресії, а також до формування ідеологічної основи легітимізації свого деструктивного мислення тавчнків. Так, РФ відповідно до сформованих тенденцій широких протиріч між суспільними класами всередині країни, неоднозначною динамікою економічного розвитку, поширенням пропаганди та жорсткої цензури, а також відповідно до системних спроб формування нової ідентичності та ідеології, є неконтрольованим державним суб'єктом з суспільством схильним до агресії та дискримінації за будь-якими загально визнаними груповими маркерами. Така направленість спричиняє дестабілізацію суспільства, розвиток закритості та внутрішньодержавної орієнтації економіки, нівелювання адекватної оцінки ситуації та відсутність можливості критичної оцінки ситуації відповідно до втрат та здобутків в результаті певних політичних дій.

Таким чином, суспільство є частиною державної ідеологічної політики, схильне до боротьби та відстоювання необґрунтованих державних інтересів навіть за умови конфронтації з іншими суб'єктами міжнародних відносин. Це, в свою чергу, підтверджує теорію Фернана Гонсалеса, який наголошував на побудові демократичного громадського простору та розвитку регіонів задля досягнення миру та нівелювання низки існуючих протиріч у світі. Отже, відповідно до тенденцій впливу тоталітарних режимів на суспільство та загострення конфліктних ситуацій в регіонах з низьким відсотком активності

розвитку, важливим є проведення соціальної політики нівелювання таких впливів, нарощування процесу глобалізації в рамках вирівнювання суспільного коефіцієнту розвитку, а також робота з існуванням подібних маніпуляційних ідеологічних режимів.

Відповідно до описаних понять та тенденцій міжнародного життя, що зокрема характеризуються поглибленням взаємозв'язків у всіх сферах такої системи відносин, одними з основних суб'єктів стають групи які характеризуються деякою наддержавністю та колегіальністю, а саме найвпливовіші міжнародні міждержавні (міжурядові) організації. Наразі такі конструкти, відповідно до своїх офіційних документів, взяли на себе повноваження щодо поширення демократії, свободи, рівності, економічної та політичної доброчесності, дослідження та також врегулювання конфліктних ситуацій, надання гуманітарної допомоги особам, які цього потребують (зокрема в країнах третього світу), та інших цілей. Такі організації є як на глобальному (ООН, НАТО, ВОЗ, СОТ, МБРР, МВФ, МАГАТЕ) так і на регіональному рівнях (ЛАД, ОАД, ОЧЕС, СНД, ЦЕІ, ЄС).

Відповідно до поставлених завдань, впливу та спектру питань що розглядають такі організації, політичний простір сучасності ґрунтується на розуміння цих утворень як гарантів безпеки та політичної доброчесності у світі. Таким чином, від них чекають конкретних дій та заяв, які зможуть врегулювативже сформовану конфліктну ситуацію, або ж запобігти надмірній її ескалації. Тутварто зауважити про низку протиріч як всередині окреслених організацій, так і на міжнародній арені відповідно до їх діяльності. Перш за все вартовідмітити те, що концепції організаційної діяльності, які створювали після Другої світової війни та докорінно не змінювали з того часу, вкладають в рамках міжнародної політики засади демократії та миру. Тобто, діяльність ООН направлена на впровадження конкретних дій відносно демократичних країн які цінують прагнення до мирного врегулювання конфліктів, важливість свободи та життя людини, а також першочерговим інтересом ставлять задоволення загальних потреб сталого розвитку.

Розглядаючи, наприклад, статут ООН, можна окреслити декілька тез, які формують основу діяльності організації що не змінювалася з моменту підписання даного документу, тобто з 26 червня 1945 року. Пункт 4 статті 1 проголошує ООН майданчиком для узгодження дій націй щодо досягнення окреслених цілей миру та демократії, тобто закладає загальне прагнення держав до мирного залагодження конфліктів в рамках такого центру переговорів, що, нажаль, не є нинішньою тенденцією. Також організація передбачає функціонування на базі суверенної рівності та нормативізації кожною державою процесу обов'язкового виконання взятих на себе зобов'язань. Це твердження є протиріччям відповідно до нинішніх особливостей функціонування цієї організації, адже низка держав які входять до її складу функціонують в рамках конфліктних ситуацій, порушення прав людини, недотримання статуту ООН та затягування переговорів з ціллю досягнення власних інтересів [1, с.7].

Те саме можна сказати про пункт 4 статті 2 в якому нівелюється будь-які погрози силою від учасників ООН, або ж пункту 7 цієї ж статті, в якому значиться суворе правило невтручання у справи інших держав, хоча їх прямо чи опосередковано неодноразово порушували РФ (що, юридично, не має права бути членом ООН, проте довгий час розумілася як правонаступниця СРСР), США, Туреччина, КНР, та ін. Також стаття 6 розділу 2 говорить про те, що член ООН, який систематично порушує встановлені принципи може бути виключений з організації, проте таких прецедентів не було, незалежно від частоти порушень або ж сили розгорнутих операцій [1, с.10].

Всі описані факти повинні розглядатися як сукупність аномалій в рамках встановлених норм ООН, а отже такі винятки повинні бути переглянуті, осмислені та описані відповідно до згаданого Статуту. Якщо таке не було зроблене, а організація, за умови наявності широкомасштабного конфлікту, не може вжити достатніх заходів для його завершення, така система може вважатися такою, що не відповідає викликам сучасних міжнародних відносин. Така структура повинна бути реорганізована,

необхідне проведення ґрунтовних змін з урахуванням факторів які становлять деструктивну функцію такої системи. Допоки зміни не будуть узгоджені, та не буде сформований алгоритм швидкого реагування на практичні завдання міжнародного політичного простору, така організація не зможе відповідати поставленим цілям та очікуванням суспільства через низку протиріч у внутрішній структурі.

Разом з тим, питання реформування подібної організації не тільки означає зміну положень Статуту, кількості членів або ж прийняття рішення про формування нових основоположних прагнень. Це, перш за все, питання політичного контексту, адже члени цієї організації – держави, тобто цілком політичні суб'єкти, які неоднозначно ставляться до змін в контексті наявної системи взаємодії. Тому будь-які зрушення в системі де-факто будуть означати перегрупування сил, зміну напрямлень політичного впливу та навіть вплинуть на подальші прийняті міжнародні рішення. Як зазначив Едвард Лак, три чинники допомагають здійснити або, навпаки, загальмувати процес реформ: той хто приймає такі рішення; хто їх реалізує; і хто за них платить. [26, с. 350] У вересні 2022 року президент США Джо Байден виступив з промовою в Генеральній Асамблеї ООН де підтримав ідею кількісних та структурних реформ організації, що передбачають зведення до мінімуму права вето кожного з членів, тобто використання його тільки в надзвичайних випадках, та перегляд структури Ради безпеки ООН. Перш за все це говорить про збільшення кількості представників, тобто перегляд членства країн-членів, а отже початок політичного протистояння відносно наявних міжнародних протиріч. Наприклад, позиції Китайської Народної Республіки проти Японії відносно сформованих між ними конфліктів, або ж низка протиріч між країнами Африки, які будуть відображені в їх рішеннях щодо цього питання. Тут постає питання про ефективність такої системи, вплив на неї міжнародних конфліктів, а також доцільність структурних змін саме за таким планом. Разом з тим, в рамках нинішньої демократичної системи рівності та свобод між суб'єктами міжнародних відносин, важно

уявити алгоритм повноцінного реформування ООН, адже повинні бути враховані широкий спектр інтересів, які часто не є суміжними, а отже можуть породити нові конфліктні ситуації [77].

НАТО, як міжнародна організація заснована на ідеях регіональної безпеки, має відразу декілька вимірів своєї роботи, адже це не лише військовий альянс, а й політична структура, основа єдиного стратегічного бачення його учасників, суспільство спільних цінностей та інтересів. У 2020 році НАТО опублікував загальні рекомендації для альянсу відповідно до викликів нової ери – «НАТО 2023: United for a new era», в яких основною місією НАТО залишається захист свободи, спільної спадщини та цивілізації народів, заснованих на принципах демократії, індивідуальної свободи та правління закону...та об'єднання своїх зусиль для колективної оборони та збереження миру та безпеки» [20].

Даний документ є досить ґрунтовним відображенням прагнення НАТО до самозбереження, розвитку власних інтересів та формування сталого рівня колективної оборони, який дозволить дотримати цілі сталого розвитку та підтримати внутрішньодержавний стан спокою серед членів альянсу. Зокрема, зазначена направленість до 2030 року в таких сферах, як збереження розуміння НАТО як основи збереження миру та стабільності серед його членів та в рамках міжнародного діалогу, поширення постулатів демократії та свободи, продовження шляху стратегічного центру тяжіння колективної оборони всіх учасників альянсу, та ін. Тут за основу беруться виклики національної безпеки країн-учасників, формування єдиної військової та політичної направленості в боротьбі зі спільними загрозами. Також альянс визнає наявність низки внутрішніх протиріч, які необхідно обговорювати та формувати рішення на основі загального компромісу, зокрема щодо співпраці з Європейським Союзом [20].

Останнє десятиліття дослідники виділяють деякий застій в рамках внутрішньої структури та політичної стратегії Альянсу, що відображається в пасивному реагуванні на зовнішні загрози та низці протиріч з Європейським

Союзом. Головним питанням тут є розширення альянсу, зокрема на Схід, відповідно з приєднанням до нього таких країн як Україна, Фінляндія, Швеція, та ін. Це створює критичну ситуацію в рамках зовнішньополітичних інтересів Китаю та РФ, де остання відкрито заявляє про порушення своїх прав, територіальні претензії а також загрозу з боку альянсу (що не було офіційно підтверджено ні політичними заявами, ні нормативно-правовими документами НАТО). Тому реформування описаної структури є, знову ж таки, практично неможливим, відносно конфліктної ситуації з описаними суб'єктами міжнародних відносин. Це породжує проблему невідповідності демократичним стандартам альянсу, відносно прагнення країн стати його частиною, та відновлює напругу всередині Європи що можна порівняти з Холодною війною між США та СРСР.

Тут важливим чинником є військові дії, що є частиною війни розв'язаної Росією проти України, адже відповідно до заяв країн-членів НАТО, Україна має право вступити в альянс, а її офіційна заява на вступ була розглянута на саміті НАТО у Вільнюсі в липні 2023 року. Такий підхід має дихотомічне значення, адже він одночасно загострює настрої РФ та її союзників проти європейської інтеграції на Схід, та дає політичну підтримку демократичним свободам які відстоюються в ході названої війни. Разом з тим, структура та нормативність організації не достатньо направлені на сприяння демократії та свободі слова, наприклад міністра закордонних справ України Дмитра Кулебу не можуть офіційно вислухати в НАТО через ветування такої можливості Вірменією, що є одним з проявів порушення демократичних свобод держави як суб'єкта міжнародних відносин.

Таким чином, в рамках довгострокового планування розширення та реформування НАТО, є дві основні задачі які можна описати як регіональну та глобальну. Регіональна направленість означає формування нової концепції політичної взаємодії, яка має враховувати виклики сучасної системи міжнародних відносин, довгострокові плани країн-учасниць та загрози системі регіональної безпеки. Глобальний вимір реформ повинен включати

розгляд інтересів країн у світовому масштабі, посилення взаємодії з НАТО та ЄС задля формування міжнародного простору що ґрунтуватиметься на засадах демократії, рівності, свободи та взаємоповаги між суб'єктами.

Окремим суб'єктом міжнародних відносин, який має важливий вплив на перебіг політичних міжнародних подій, а також достатній рівень довіри суспільства що зобов'язує приймати певні рішення та забезпечувати дотримання поставлених завдань є Червоний Хрест як недержавний міжнародний гуманітарний рух який здійснює різнопланову допомогу постраждалим від конфліктів у різних точках світу через велику кількість добровольців та волонтерів. Організація фінансується за рахунок добровільних внесків держав-учасниць Женевських конвенцій (урядів); національні товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця; наднаціональних організацій (таких як Європейська комісія); державних та приватних джерел. Відповідно до об'ємів такого фінансування, організація зобов'язується надавати допомогу постраждалим, відстоювати дотримання прав та свобод людини, а також протистояти гуманітарним кризам у світі [37].

Активна критика організації почала з'являтися після розслідування в сфері фінансових активів та заяв про «91 цент з кожного пожертвованого долара, що йде на реалізацію цілей організації» [23]. Пізніше виявилось що ця цифра була досить завищеною адже Червоний Хрест витрачає великий відсоток коштів на так звані управлінські витрати, та загалом на функціонування певних підрозділів, що робить заяви з окресленими цифрами голослівними. Таких висновків дійшли у 2012 році, а двома роками раніше відбувалися великі дебати з приводу рівня доцільності діяльності Червоного Хреста в Америці в рамках отриманих збитків від масштабних урагану Айзек та шторму Сенді. Тоді обговорювали надмірну політизацію організації, а також прийняті міри які були покликані не на допомогу постраждалим, а на видимість такої діяльності.

В червні 2016 року, після публікації річного звіту сенатором від штату Айова Чаком Грасслі, було зафіксовано, що 25% пожертвувань, які були

зроблені після землетрусу в Республіці Гаїті у 2010 році, Американський Червоний Хрест витратив на власні внутрішні витрати. Особливо жорстко ця інформація була сприйнята на фоні того, що офіційні документи Червоного Хреста не фіксували таких витрат, що, зокрема, становили понад 125 млн доларів. Відповідно до цього, річний звіт до Конгресу був поданий не в повному вигляді та з замовчуванням важливої фінансової інформації. Разом з тим, Червоний Хрест зібрала майже 500 мільйонів доларів після катастрофи на Гаїті, більше, ніж будь-яка інша некомерційна організація, але амбітний план будівництва житла для потерпілих де-факто виявився лише шістьма побудованими постійними будинками [62].

Чергова кризова ситуація проявилася в рамках діяльності Червоного Хреста в Україні відповідно до подій 2022 року, коли низка інсайдерів оголосили про неспроможність організації допомогти суспільству та захистити постраждалих від гуманітарної катастрофи. Так, в Маріуполі дана структура обмежилася видачею продуктових наборів, не звертаючи уваги на прямі порушення міжнародного гуманітарного права, правил ведення війни, та численні акти насильства з боку військових РФ. Також варто окреслити неспроможність підібрати доречне формулювання відповідно до специфіки проведення військових дій в Україні, коли, апелюючи Женевською конвенцією, МКЧХ продовжує трактувати війну в Україні як конфлікт. Особливу увагу привернуло також прагнення організації відкрити офіс в Ростові-на-Дону що є недоречним з точки зору специфіки агресії РФ проти України та чисельних, офіційно підтверджених, порушень прав людини [58].

В свою чергу, Міжнародний Комітет Червоного Хреста заявив, що він став жертвою кількох онлайн-кампаній з дезінформації з початку війни в Україні, які направлені на нівелювання іміджу та компетенцій організації перед світовою спільнотою. Комітет засудив надмірну політизацію діяльності організації в ЗМІ, прояв надмірних очікувань з боку суспільства (через ситуацію з неможливістю виведення людей з епіцентру бойових дій через безпечний коридор), тобто окреслити те, що «МКЧХ не може зупинити

падіння бомб» [12]. Проаналізувавши ці заяви, виникає логічне припущення про необхідність перегляду задекларованих прагнень організації, стратегій відновлення рівня довіри світової спільноти, а також адаптація можливостей свого впливу щодо зростаючих гуманітарних катастроф у світі.

Відповідно до описаних даних, перш за все постає питання про доцільність проведення відповідної фінансової діяльності організації, невідповідність офіційних заяв від представників Червоного Хреста та відсутність реалізації амбітних планів з гуманітарної допомоги потерпілим. Тут варто зауважити, що організація має широкий спектр представництв та структурних центрів у багатьох країнах світу, що іноді зводить до нівелювання вини материнського представництва та переклад обов'язків на дочірню кампанію. Проте, в такому разі ми маємо звернути увагу на кризу системної взаємодії всередині Червоного Хреста, що буде означати недостатній рівень координації структурних компонентів організації, можливо, навіть корупцію всередині системи. Таким чином, можна зробити висновок про суцільну невідповідність діяльності такої інституції поставленим цілям та прагненням, а отже неспроможності задовільнити інтереси груп що потребують допомоги в наслідок збройних конфліктів, впливу гуманітарних катастроф, а також різних стихійних лих.

Відповідно до описаних конфліктних ситуацій та нормативних протиріч в структурі системного підтримання миру у світі на базі міжнародних організацій, можна висловитися про загострення питання методології яка вкорінена в нормативні документи таких суб'єктів міжнародного життя. Перед усім, ґрунтовним є прагнення до свободи, демократії та забезпечення суспільства необхідними ресурсами для життєдіяльності, проте, не зовсім доцільно продовжувати закликати до миру в умовах тотальної війни, якщо не знаєш як його досягти. Широкий теоретичний спектр постулатів який має місце у всіх протоколах та заявах міжнародних організацій наразі не може вирішити практичних проблем через невідповідність факторам сучасного конфлікту. Отже, перед тим як впроваджувати ідеологічну основу мирного

співіснування в рамках міжнародних відносин, варто нівелювати або хоча б на деякий час заморозити діючі конфлікти задля адекватного аналізу всі взаємозв'язків та знаходження єдиного плану дій.

3.2. Моделі вирішення конфліктів в рамках наявної типології конфліктних ситуацій

В рамках дослідження систем що мають відношення до соціальних формувань, конфлікти розуміються як протиріччя в думках та інтересах суб'єктів, тобто основний напрям роботи під час формування алгоритму вирішення конфлікту – це визначення направленості об'єкта конфлікту та подальше задоволення інтересів його учасників. У 1978 році Макс Вебер представив типологію раціонального прийняття рішення, наголошуючи на двох суміжних типах раціональності. Якщо зробити припущення, що суб'єкт конфліктної ситуації, не зважаючи на будь-який з наявних конфліктних факторів, буде користуватися одним з напрямків такої раціональності в процесі прийняття рішень, то можна спрогнозувати його подальші кроки.

Прийнято виділяти інструментальну та ціннісну раціональності, що беруть за основу ідеологію життєвого простору особистості на основі якої вона формує коло своїх інтересів. Так, інструментальна раціональність спрямована на досягнення конкретної мети, наприклад, захоплення певної територіальної цілісності в ході проведення військової операції, або ж впровадження санкцій проти суб'єкта міжнародних відносин задля використання механізму примусу в конкретному питанні. Ціннісна раціональність формується коли мета суб'єкта полягає в тому, щоб відповідати нечітко визначеному набору цінностей, наприклад, ідеологічному обґрунтуванню військових дій, геноциду за певною ознакою та відповідно до усталеного ретроспективного підґрунтя, релігійним війнам тощо.

Якщо в соціології аналіз на основі теорії раціонального прийняття рішень є широко застосовуваним, то політологія не може опиратися лише на

нього, адже її об'єкт дослідження є набагато ширшим відповідно до факторів які на нього впливають. Наприклад, держава що керується методом авторитаризму є відображенням волі суб'єктів які складають владні структури такої системи, проте демократична держава повинна враховувати загальні внутрішньодержавні та міжнародні настрої, низку заяв інших суб'єктів міжнародних відносин, політичну та економічну сфери діяльності, культурні протиріччя, ідеологічну направленість політики, тощо. Тому направленість раціонального вибору може бути застосована лише за повного аналізу всіх факторів впливу на суб'єктів конфліктної ситуації.

Таким чином, основна направленість сучасної конфліктології та особливість формування теорій вирішення конфліктів, як і раніше, полягає в задоволенні інтересів конкретних суб'єктів міжнародних відносин не залежно від їх структурних особливостей. У світі національних інтересів що панував до закінчення холодної війни, основними методами врегулювання міжнародних конфліктів були традиційні дипломатичні, військові та економічні засоби впливу, включаючи, за необхідності, погрозу силою або ж її пряме застосування. Таким чином, застосування інструментів силової політики було одним з основних методів вирішення небажаних конфліктів, що проявлялося в коаліційних структурах, які прагнули пом'якшити вплив конфлікту впроваджуючи застосування своїх збройних сил. Це, наприклад, концепції стримування та дипломатія примусу, оборонні альянси, а також НАТО та його ресурси (втручання в конфлікт між Косово та Сербією, що створило міжнародних прецедент легітимного застосування військового потенціалу), а також процеси спрямовування військової сили для створення демілітаризованих зон [54, с. 4].

Після закінчення холодної війни, остаточного формування демократичних концепцій світового співіснування, а також поширення глобалізації та діджиталізації, політична риторика все більше схиляється до мирних процесів вирішення конфліктних ситуацій, майже повністю нівелюючи військовий фактор. В рамках сформованої системи просування

миру та свободи основними інструментами врегулювання конфліктів стали дипломатичні та економічні засоби, що характеризуються створенням основи для двостороннього діалогу та досягненню справедливого компромісу. Окремим фактором слід виділити особливості сучасної системи міжнародних відносин, а саме різноманітність суб'єктів впливу на міжнародну політику. Наприклад, транснаціональні корпорації, використовуючи економічний та політичний потенціал, здатні впливати на регіональні та міжнародні органи влади, або ж вплив миротворчих неурядових організацій на висвітлення певних подій які можуть скомпрометувати іншого суб'єкта міжнародного життя.

Таким чином, в рамках сучасної системи міжнародних відносин, загалом існує чотири основні стратегії за якими вирішуються конфлікти. Це концепції трансформації конфлікту, структурних або нормативних змін, а також невідкидається можливість проведення силової політики за умови відхилення всіх вищеописаних мирних концепцій. Ці направленості передбачають всі можливі інструменти залагодження конфлікту які наразі є академічно осмисленими та дієвими відносно політичного стану світового життя [54, с. 6].

Перш ніж розглядати конкретні методи роботи з кожною направленістю необхідно звернути увагу на культурно-цивілізаційні критерії учасників конфлікту. Така необхідність підкреслюється зокрема доступними даними про існуючі конфліктні ситуації, згідно з якими, переважна більшість конфліктів є суперечками з усталеними історичними нормами та інтересами що відповідають цивілізаційному розвитку суб'єкта конфлікту. Отже, відповідно до постулатів миру та демократизації, сформовані направленості психологічно-інформаційного впливу є одними з основних маркерів побудови алгоритму вирішення конфлікту. Так, англосаксонська модель, в яку входять США, Великобританія і країни Британської Співдружності, схильна до постулатів експорту демократії та протестантизму, що передбачає поширення усталених стандартів на інших суб'єктів взаємовідносин.

Романо-германська модель, яка охоплює майже всю Європу, схиляється до прийняття різноманітності людства та ідеології мирного співіснування. Така направленість формує основні постулати вирішення як регіональних конфліктних ситуацій, так і міжнародних (норми за якими існують НАТО, ООНта ЄС), а саме зміні поглядів учасників конфлікту на сам конфлікт. Таке планування передбачає проведення двосторонніх переговорів, залучення третіх сторін, використання постулатів міжнародного права та дотримання європейських норм в сфері внутрішньодержавної та міжнародної політики.

Якщо європейським країнам притаманно поширювати мирні постулати та бути посередником при переговорах, то держави Азії, такі як Китай, В'єтнам, Малайзія, Тайвань та Японія, схиляються до інтеграції політичних систем і цінностей конфліктуючих сторін у власну систему політичних відносин, поступово розчиняючи в своїй системі національну ідентичність політичних систем більш слабких учасників міжнародних відносин. Близькосхідна (ісламська) модель розглядає процес вирішення конфліктів в перенесенні, проекції традиційних механізмів, що історично склалися в ісламі, на регулювання соціально-політичних відносин зон конфліктів, в тому числі — за рахунок розширення ареалу поширення і впливу ісламського світу. До таких країн відносяться суб'єкти арабського світу, Іран, Пакистан, Туреччина, Індонезія, та ін.

Відповідно до різноманіття суб'єктів міжнародних відносин на які впливають культурно-цивілізаційні критерії, а також встановленої типології факторів конфліктних ситуацій, можливо виділити співвідношення між причинами, прямою поведінкою сторін конфліктної ситуації та вирішенням проблеми, засноване на особливостях двостороннього діалогу суб'єктів конфлікту. Так, основна різниця між застосуванням концепцій вирішення конфлікту полягає в просторовому та суб'єктному факторі ситуації, а саме розрізненні внутрішньодержавного та міжнародного конфлікту. Така особливість ґрунтується на принципі невтручання в систему внутрішньої політики країни, а отже конфлікти такого характеру мають бути залагоджені

відповідно до норм міжнародного права, без втручання зацікавлених сторін, а також згідно з бажаннями демократичного суспільства.

Беручи до уваги всі описані фактори, за умови наявності таких факторів конфлікту як внутрішній осередок ескалації, протистояння двох ідейних основ в рамках однієї державності, культурні розбіжності, посилення військового потенціалу ворогуючих сторін, нівеляція впливу легітимно обраного керуючого органу, та ін., використовується структурна профілактика. Такий план дій передбачає широкий спектр інструментів, наприклад нормативне регулювання політики та життя суспільства шляхом прийняття нових законів чи внесення поправок до вже існуючих, примирення сторін шляхом знаходження точки перетину інтересів суб'єктів конфлікту, запровадження механізмів автономії в рамках федеративних структур управління, розвиток та підтримка інститутів громадянського суспільства, сприяння проведенню відкритих демократичних виборів. Структурну профілактику застосовують переважно у внутрішньодержавних конфліктах що передбачають боротьбу за владу, територіальну цілісність, автономію, або ж насильницьку зміну правлячої верхівки країни.

Структурна профілактика перетинається з превентивним методом запобігання конфлікту – структурним запобіганням. Такий метод передбачає формування міжнародних структурних одиниць управління та регулювання конфліктами, тобто формування відповідних міжнародних організацій, які встановлюють і зміцнюють ненасильницькі канали вирішення міжгрупових суперечок на міжнародному рівні. Також це можуть бути майданчики для пристосування суперечливих інтересів і трансформації конфліктів шляхом пошуку спільної точки зору. Таким методом користувалися після закінчення Другої світової війни, коли сформували ООН, Європейський Союз, МАГАТЕ, Міжнародний валютний фонд, та багато інших.

Також замість створення нової міжнародної інституції можуть бути прийняті ряд інших методів, які включають підписання інституціолізованих систем законів і правил які будуть рекомендовані всім суб'єктам міжнародної

політичної системи. Це можна назвати методом нормативної зміни, коли формуються ідеологічні постулати, які впроваджуються в міжнародне життя як форма ведення зовнішньої політики, а отже виступають писаними (або ж усними проте досить нормативними) нормами та правилами, яких повинні дотримуватися держави. Така нормативність, з іншого боку, може мати негативний фактор впливу, адже якщо такі правила формують основу міжнародної політики, то й вирішення майбутніх конфліктів буде передбачати умови що складаються як результат діяльності таких правил. Наприклад, норма демократичності міжнародного життя та внутрішньодержавної політики може не відповідати порушенню права особи на вільне волевиявлення, а в рамках суверенності держави та усталених демократичних політик, міжнародне суспільство не зможе адекватно вплинути на такі порушення всередині іншої країни. Метод нормативної зміни використовується міжнародними організаціями задля регулювання міжнародного політичного життя, зокрема впроваджуються правила миру, свободи, демократії, взаємоповаги, глобалізації, та ін.

Найпоширенішим методом залагодження конфліктних ситуацій, зокрема в рамках діяльності європейських альянсів та організацій, є стратегія трансформації конфлікту. В її основі лежить прагнення нівелювання сформованої напруги та перетворення протиріч між сторонами конфлікту в єдине прагнення до миру. Загалом цей підхід протиставляється теорії державного інтересу, коли кожна країна будь-яким шляхом прагне досягти поставлених завдань задля здобуття певних визначених нею переваг. Сутність методу трансформації конфлікту передбачає наявність сторін напруги, інтереси та конфлікти інтересів яких певною мірою є соціально сконструйованими. Таким чином, суб'єкти конфлікту можуть переглянути свої інтереси задля вкоріненого в сучасній політичній системі нормативного прагнення до миру. В особливих умовах для розслідування порушень міжнародних норм може бути сформована комісія правди та примирення, прецедент чого був зафіксований у 1996 році в рамках дослідження феномену

апартеїду в ПАР. Особливо чітко теоретично такий підхід має працювати на конфліктах ідентичностей та моралі, де ці конструкти є досить хиткими, а отже через інституційний діалог можуть бути скореговані та направлені на мирне врегулювання наявної конфліктної ситуації. Останнім методом, який використовується в разі гострої ескалації конфлікту та неможливості застосувати інших стратегій, є силова політика. Це можуть бути як погрози застосування збройного потенціалу суб'єкту міжнародних відносин (як суверенної держави, так і міжнародної організації, наприклад НАТО), а й застосування інструментів прямого впливу. Варто зазначити, що силовий метод передбачає впровадження методів тиску та обмеження, що не завжди є військовими діями, а включає також оборонні союзи, економічні санкції, торг як компроміс інтересів та силове посередництво. Така методика впливу на суб'єктів конфлікту застосовується ООН в разі необхідності відправлення військових для контролю за кордоном або ж лінією зіткнення сторін конфлікту, також ООН разом з ЄС спроможні накладати широкий спектр економічних санкцій, або ж надати пряму військову допомогу.

Таким чином, потенціал конфліктної ситуації варто контролювати відповідно до широкого спектру факторів: особливості політичної системи та правлячих одиниць суб'єктів конфлікту, культурно-цивілізаційні критерії, фактор психокультурних інтерпретацій, соціальних драм та сучасного впливу на них, розвиток та динаміка конфлікту, треті сторони що впливають на ситуацію (наприклад, впроваджують контрабанду зброї або ж спонсорують терористичні організації), а також проведення аналізу моделей взаємодії суб'єктів. Задля цілісності дослідження та критичного порівняння сформованих характеристик, доцільним буде розглянути як військові конфлікти, так і ті що відбуваються за допомогою політичних чи економічних методів, адже їх типологія буде суттєво відрізнятися. Таким чином, емпіричному аналізу підлягають конфлікт між КНР та Тайванем, а також протистояння в М'янмі. Подібна вибірка можлива згідно з прагненням максимізувати аналіз на базі опрацьованих знань та окреслити ширшу

варіативність факторів конфліктних ситуацій в рамках кризи сучасної системи міжнародних відносин.

Основоположним конструктом аналізу виступає питання визначення суб'єктів конфлікту, тобто окреслення протиборчих сторін конфліктної ситуації що дозволить зрозуміти просторовий масштаб ситуації. В рамках даного етапу важливо виокремити учасника конфлікту який виступає рушійною силою конфліктної ситуації в цілому та конкретних спалахів насильства та поштовхів до продовження статус-кво. Відповідно до конфлікту у М'янмі, першочергово в такому світлі доцільно виділити нинішній нелегітимний, засуджений міжнародним співтовариством та населенням М'янми, уряд що формується з представників військового сектору та генерала Мін Аунг Хлайна що захопив владу у 2021 році шляхом військового перевороту. Відповідно, враховуючи особливості конфлікту, іншим його суб'єктом буде виступати сформований етнічний опір населення країни, а саме окремі формування які протистоять встановленій військовій владі. Такі конструкти є переважно нещільними мережами та складаються з осіб молодого віку. Офіційними протиборчими силами на політичній арені є Національна ліга за демократію та Уряд національної єдності М'янми.

Визначивши основних суб'єктів конфлікту варто проаналізувати вклад третіх сторін в дану ситуацію, а саме надання офіційної гуманітарної допомоги, висунення політичних заяв, регулярні постачання зброї та інших необхідних ресурсів, та ін. Перш за все, на ситуацію реагують міжнародні інституції та політичні діячі які впроваджують нормативні стандарти щодо поведінки в межах конфлікту та сприяють гуманітарній допомозі постраждалим. Також, згідно зібраних даних на основі звіту Myanmar Witness у січні 2022 року, зафіксовано, що бронемашини російського виробництва БРДМ-2М 4Х4 були доставлені в порт Тілава в Янгоні. Подібні транспортні засоби використовувалися після перевороту армією М'янми в різних місцях по всій країні як засоби транспортування. Це дозволяє зробити висновок про пряме втручання іншої держави в конфлікт, сприяння терору населення та

масовим жертвам цивільного населення, а також сувору невідповідність міжнародним політичним та правовим нормам [52].

Відповідно до цього, можна зробити висновок про вузьку регіональну складову конфлікту та визначити статус перебігу протистояння в рамках громадянської війни відповідно до окреслених кордонів М'янми. Подальший аналіз ґрунтується на визначенні інтенсивності конфлікту, що передбачає не тільки встановлення частоти прямих військових сутичок між суб'єктами конфлікту (якщо присутній військовий характер протистояння), а й окреслення кількості загиблих, постраждалих, переміщених осіб, а також час проведення конфлікту (часовий проміжок за яким можна проаналізувати довготривалість та визначити психокультурні драми). У вересні 2022 року призначений ООН незалежний експерт з прав людини Том Ендрюс оголосив офіційні дані щодо жертв серед цивільного населення, а саме 1,3 мільйона переміщених осіб, понад 13 000 вбитих дітей, і 130 000 інтернованих представників народності рохінджа знаходяться в примусових таборах, а інші страждають від дискримінації через відсутність у них громадянства. На даний момент не існує інструменту який вимірював ці цифри в реальному часі, а тому, відповідно до окреслених даних, постраждалих може бути значно більше, отже можна зробити висновок про регіональну продовольчу кризу яка може загрожувати цілісності всій системі міжнародних взаємовідносин [3].

Щодо системності процесів ескалації даного конфлікту, наявні данні свідчать про поступове збільшення кількості постраждалих, а саме рівня смертності серед цивільного населення з 2021 року до сьогодні. Також, відповідно до звіту ACLED, за перше півріччя 2022 року у М'янмі було офіційно зареєстровано більше випадків насильства ніж у будь-якій іншій державі за ідентичний період часу. З цього можна зробити висновок про важливість залагодження даного конфлікту будь-якими доступними міжнародній спільноті засобами задля покращення рівня життя населення, збереження життів, та, перш за все, дотримання нормативних постулатів

міжнародного демократичного суспільства [74].

Розглядаючи конфлікт в широкому спектрі доступної інформації, варто зауважити історичну схильність регіону до поширення конфліктних настроїв, а саме постійне перебування М'янми в фазі конфлікту відповідно до історичного шляху країни. Тому, можливо підкреслити наявність психокультурних драм та сучасних протиріч, які впливають на дії всіх описаних суб'єктів конфлікту. Таким чином, ми можемо спостерігати дискримінацію народу рохінджа, внутрішньодержавні порушення прав людини в контексті таких переслідувань та невідповідність політичного управління нормам міжнародного гуманітарного права.

Звертаючись до сформованої типології конфліктних ситуацій, варто звернути увагу на основні проаналізовані фактори, а саме внутрішньодержавний осередок конфлікту відповідно до його суб'єктів, психокультурні драми, особливості політичної риторики, а також інтенсивність конфлікту. Таким чином, відповідно до просторового та часового факторів, даний конфлікт представляє собою відкриті військові дії як процес громадянської непокори неправомірним діянням військово направленої владної верхівки країни та попередньому військовому перевороту. Разом з тим, ця конфліктна ситуація є війною інтересів включно з внутрішнім протистоянням ідентичностей (пряме порушення прав людини відносно народу рохінджа). Отже, таке протистояння, згідно з об'єктом конфлікту – владою в країні, є тотальною політичною внутрішньодержавною війною.

Відповідно до раніше окреслених факторів рівня впливу міжнародних організацій на конфліктні ситуації в системі міжнародних взаємовідносин, наявні концепції вирішення конфлікту, що діють згідно з встановленим конструктом державної, регіональної та міжнародної політики таких суб'єктів, не може повною мірою реалізувати прагнення громадян М'янми до демократичного життя. Отже, дана система впливу є недосконалою та застарілою, вона не може протистояти множинним загрозам сучасності, а отже не має потенціалу до розвитку та дотримання курсу на встановлені

норми та інтереси суспільства. Проте, варто звернути увагу на ретроперспективну складову розвитку подібних інституцій та нинішні глобалізаційні прояви, що прагнуть реалізації конструкту невторчання. Таким чином, на базі існуючих технік впливу, необхідно створити новий конструкт що буде розвиватися згідно з встановленими політичними прагненнями та матиме змогу вирішити конфлікт шляхом задоволення потреб демократичного суспільства.

Саме тому, першочерговим є впровадження системи негайного реагування та ієрархічності в рамках сучасної системи міжнародних відносин. Прагнення до ієрархії не означає формування певної полярності міжнародної системи та дискримінації її суб'єктів за встановленими марками. Воно виділяє пріоритетність інтересів заради цілей сталого розвитку та демократії, що повинні лежати в основі норм та інтересів кожної держави. Так, визначаючи людину як основу всього, повинна бути налагоджена система негайного реагування на порушення прав людини, внутрішні конфлікти в рамках яких офіційно фіксуватимуться втрати цивільного населення, та інші міжнародні ситуації непорозуміння через як буде страждати суспільство.

Варто зауважити, що нинішня система міжнародних відносин має великий рівень розвитку нормативності, яка є показовою серед інших в історичній перспективі. Проте, її реалізація є надто неоднорідною та неохочою, направленою на політизованість процесів прийняття рішень навіть в рамках аполітичних суб'єктів. Допоки власні антидемократичні інтереси та прагнення будуть превалювати над демократичними постулатами – система міжнародних відносин буде знаходитися в занепаді та деякому підвиді анархічного панування відносно бажання захистити індивідуальні прагнення пожертвувавши загальними.

Отже, відповідно до конфліктної ситуації у М'янмі, за умови повного відторгнення пропозицій міжнародної спільноти, а також за підтримки суспільства держави та легітимного представника управління, система впливу повинна вжити заходів силового регулювання. Так, Усаму бен Ладена вбили в

Абботтабаді, Пакистан, під час рейду під керівництвом військово-морських котиків США. Цей прецедент є показовим відповідно до можливостей протидіяти терористичним інституціям в рамках системи, а також відображає процес прямого захисту своїх інтересів суб'єктом міжнародних відносин. Відповідно до норм міжнародного права, прийняття такого рішення повинно керуватися нагальними причинами, які не можуть бути нівельовані іншими інструментами впливу та доведенням прямої причетності та вини особи згідно з офіційно зафіксованою інформацією. Важливим тут також є прагнення до прийняття політичної волі та її впровадження, адже реалізація такого алгоритму дій передбачає одночасну участь широкого спектру суб'єктів міжнародного співтовариства, які будуть діяти без врахування власних інтересів та відповідно до норм міжнародного права.

Якщо реалізація плану з нівеляції фактору ескалації, а саме суб'єкту що штучно породжує військовий процес, буде успішною (можуть залучатися також і дипломатичні інструменти, але вони будуть ефективними лише за умови нульової суми конфлікту), наступною фазою буде структурне реформування та нормативна зміна внутрішньополітичного діалогу. Сутність такого алгоритму являє собою процес нівелювання триггеру конфлікту, а після зміну системи яка дозволила подібному деструктивному фактору розвинутися відповідно до реалізації ідеї суверенності та демократичного існування. На жаль, відповідно до наявних даних, можна говорити про занепад широкого спектру сфер розвитку держави, зокрема економічного потенціалу, політичного іміджу та рівня життя людей. Таким чином, вирішення цих проблем буде займати одне з основоположних місць в міжнародному порядку денному на найближчі роки. Важливість реалізації такого плану пояснюється прагненням до стабільності в регіоні, глобалізаційним розвитком та відносною залежністю системи міжнародних відносин від кожного її суб'єкта.

Іншим прикладом просування агресивної політики та апелювання статусом держави задля її реалізації є конфлікт між КНР та Тайванем, який

загострився 2022 року на фоні повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну. Перш за все, необхідно визначити суб'єктів конфліктної ситуації та інших зацікавлених в конфлікті сторін, які прямо чи опосередковано впливають на його перебіг. Так, основними суб'єктами даної конфліктної ситуації є Китайська Народна Республіка, яка висуває територіальні претензії на інший суб'єкт системи міжнародних відносин – острівну державу що іменує себе Тайванем (в історичній перспективі можна знайти інші назви – Китайський Тайбей або ж Китайська республіка). Так як окреслена острівна держава має обмежене міжнародне визнання, треті сторони майже не втручаються в конфлікт, однак між Тайванем та США існує договір про відносини, за умовами якого останні зобов'язуються надати острову допомогу для захисту своєї територіальної цілісності.

Щодо питання про інтенсивність конфлікту, варто зауважити на тому, що ситуація на даний момент не передбачає прямого військового протистояння, хоч можна говорити про існуючі офіційні заклики застосування військового потенціалу суб'єктів конфлікту. Відповідно до цього, необхідно проаналізувати психокультурну складову окреслених заяв КНР та визначити доцільність такої політики держави. Варто почати з основ історії острова, а саме офіційних даних про те, що історично з початку свого існування як осередку свідомого системного соціального життя, він не мав відношення до Китаю що на той час формувався в регіоні. Корінною народністю Тайваню є представники австронезійської спільноти – народність Гаошань, яка проживала з іншими племенами відокремлено на цій території до XV ст., коли китайці династії Хань почали перетинати тайванську протоку заради видобутку золота, сірки та інших природних ресурсів.

Історично острів якийсь час перебував під управлінням Іспанії та Голландії, які прагнули видобути наявні там ресурси, проте у XVII ст. Китай знову посилив свою присутність на острові та вступив в конфлікт за нього. Японцям вдалося встановити контроль над островом після того, як Китай зазнав поразки в Першій японо-китайській війні 1894 – 1895 років та

утримувати окупацію до 1945 року. Після Другої світової війни Японія відмовилася від контролю над Тайванем, а уряд Китайської Республіки, очолюваний Китайською націоналістичною партією Гоміньдан відновив контроль над островом. Проте, претензії КНР на Тайвань ґрунтуються переважно на розумінні його як острову сепаратистів. Така назва встановилася після того, як Комуністична партія Китаю перемогла урядові війська Гоміньдан у 1949 р., останні відступили на Тайвань.

Наразі Тайвань відповідно до волевиявлення народу що населяє острів є незалежною державою, яка відстоює прагнення до збереження суверенітету країни та розвитку відносин з міжнародною спільнотою. Щодо типології даного конфлікту, його можна класифікувати як довготривалий конфлікт інтересів (тобто застосування можливостей «policy» країни), а також в перспективі конфлікт що відображає прагнення тотальної війни за умови використання військового потенціалу суб'єктів конфліктної ситуації. Його також можна вважати міжнародним, так як однією з третіх сторін є одна з найбільш розвинених держав світу – Сполучені Штати Америки, а відповідно до їх зобов'язань перед Тайванем, ситуація буде передбачати тристороннє спрямування.

Відповідно до періодів колоніального гніту та окупації, КНР відстоює право приєднати острів до своїх кордонів навіть силовим шляхом, не залежно від супутніх наслідків. Одним з останніх прямих посилів які Китай виголошував відносно цієї ситуації була заява Китаю про серйозні наслідки у разі візиту Ненсі Пелосі, спікерки Палати представників Конгресу США, на Тайвань. Прямих дій від КНР не було впроваджено, хоч візит і відбувся, проте напруга між країнами в рамках вже загостреного застою системи міжнародних відносин в рази посилилася. Така деструктивна діяльність, закритість країни, та її апелювання до можливості застосування зброї проти низки інших суб'єктів міжнародної системи є неприпустимою відносно усталеної нормативності нинішнього міжнародного порядку. Проте, використання суворих превентивних дій, або ж застосування силової

політики є неприпустимим відповідно до норм міжнародного права та політичної етики, а отже конфлікт необхідно нівелювативиключно правовими методами не допустивши реалізації плану військових дій КНР.

Таким чином, має бути сформований єдиний майданчик переговорів та спеціалізованого дослідження та прав Китаю на приєднання окреслених острівних територій, адже така діяльність повинна ґрунтуватися на історичних фактах, політичній волі, а також прагненнях населення Тайваню. Отже, в рамках активних переговорних дій за участю незалежних посередників, або ж судового процесу, необхідно встановити фактори легітимності міжнародної політики Китаю. Відповідно до визначених в ході незалежного дослідження (є можливість залучити раніше описану Комісію правди та примирення) фактів буде надалі регулюватися право територіальної цілісності Тайваню. Варто зауважити, що жоден суб'єкт міжнародних відносин не може в індивідуальному порядку наголошувати на приєднанні чи силовому захопленні непідконтрольної йому території без попереднього дослідження нормативності витоків таких заяв.

Таким чином, основна направленість сучасної конфліктології та особливість формування теорій вирішення конфліктів, як і раніше, полягає в задоволенні інтересів конкретних суб'єктів міжнародних відносин незалежно від їх структурних особливостей. Відповідно до норм міжнародного життя, глобалізаційних змін та демократичних постулатів, першочерговим суб'єктом в контексті реалізації задоволення потреб виступає демократичне суспільство. Отже, на базі встановленої типології та особливостей конкретного конфлікту, орієнтуючись на інтереси населення країни (першочергових постраждалих від активних військових дій, або ж агресивних заяв політичного характеру), повинна реалізуватися система загального реагування. В рамках такої діяльності необхідно підкреслити важливість відсторонення індивідуальних інтересів учасників реалізації такого інструменту та діяльність на основі постулатів миру та демократичних свобод.

ВИСНОВКИ

Відповідно до аналізу проблем дефініювання та класифікації конфліктів в міжнародному політичному дискурсі, можна зробити висновок про неоднорідність академічного сприйняття конфліктних ситуацій та різноманітність трактування як визначення конфлікту так і його структурних частин, що є взаємопов'язаними між собою та складають цілісний конструкт розуміння встановленої проблематики роботи. В ході дослідження було сформовано єдину дефініцію конфліктної ситуації, що передбачає висвітлення балансування векторів влади, яке порушує статус-кво. Вони, в свою чергу, реалізуються використанням інструментів примусового характеру, як превентивних так і таких що відображають агресивне прагнення суб'єкта ситуації. В той же час війна не є окремим незалежним конструктом, а завжди опирається на конфлікт, що є початковою фазою, тоді як військові дії – ескалацією наявних протиріч, тобто відображенням мінливих співвідношень численних змінних рівноваги між багатьма силами.

В результаті дослідження механізмів аналізу типології конфліктів у міжнародних відносинах вдалося виділити низку підходів які вносять деструктивний характер в рамках академічних досліджень сучасності. Основним завданням тут є перегляд факторів формування сучасних міжнародних відносин та нівелювання фактору впливу нав'язаної концепції реалізму, яка є основою думки про фактично закріплену природою можливість до конфліктів, а отже спрямовує суб'єктів до можливості агресивної поведінки. Варто сказати що така діяльність формується не тільки на основі усталеного розуміння людської природи, а й відповідно до фактичної діяльності суб'єктів що забезпечують безпеку міжнародних відносин. Відповідно до основ формування психокультурної травми, що визначає подальший перебіг міжсуб'єктних відносин, та поставленого завдання формування алгоритму аналізу конфлікту в рамках актуальних світових політичних процесів, виокремлено фактори реалізації прагнень

суб'єктів що спричиняють конфлікт. Вони характеризуються трьома групами – ідентичністю (будь-якими маркерами групової класифікації), ідеологія (усталена направленість політичного та соціального життя суспільства, яка спонукає до агресивного сприйняття протилежного конструкту), та інтереси (включають зовнішньополітичні прагнення, внутрішньодержавні конфлікти міжсформованими політичними групами за владу, геополітичні плати, та ін.). На основі цих факторів виділяються чотири основні можливості залагодження конфлікту – структурна зміна, трансформація конфлікту, силова політика та нормативна зміна. Кожен з інструментів реалізується відповідно до прагнень суб'єктів конфлікту та втручання третіх сторін.

Дослідивши наявні фактори впливу що формують кризу розвитку світового політичного процесу, можна говорити про недоцільність цілковитої ідеалізації сучасного політичного конструкту через низку прецедентів що відображають неможливість задекларованих норм та правил поведінки впливати на окремих суб'єктів та забезпечувати міжнародному демократичному суспільству бажані гарантії безпеки. Відображенням таких висновків є множинність наявних міжнародних та внутрішньодержавних конфліктів, регіональних напруг та загроз міжнародній безпеці, які дестабілізують систему рівноваги сил та формують кризу розвитку світового політичного процесу. Серед них можна виділити довготривалий конфлікт у М'янмі, війну РФ проти України та всього демократичного світу, що для федерації є уособленням НАТО та ЄС, відновлення напруги навколо Косово з сторони Сербії, заяви офіційної Туреччини щодо ракетного удару по території Греції, загроза з боку Китайської Народної Республіки захопити Тайвань військовим шляхом, утиски низки народностей по всьому світу, наприклад уйгурів, мусульманське населення загалом, курдів, та ін.

Всі ці інциденти, більшість з яких довгий час не може бути навіть частково врегульована міжнародними організаціями на яких покладено право поширювати демократію та мирне співіснування в міжнародних відносинах. Таким чином, можна говорити про необхідність проведення ґрунтовних

реформ та перегляд методів діяльності що формують інструменти впливу таких організацій. Саме тому, першочерговим є впровадження системи негайного реагування та ієрархічності в рамках сучасної системи міжнародних відносин. Прагнення до ієрархії виділяє пріоритетність інтересів заради цілей сталого розвитку та демократії, що повинні лежати в основі норм та інтересів кожної держави. Так, визначаючи людину як основу всього, повинна бути налагоджена система негайного реагування на порушення прав людини, внутрішні конфлікти в рамках яких офіційно фіксуватимуться втрати цивільного населення, та інші міжнародні ситуації непорозуміння через як буде страждати суспільство.

Таким чином, потенціал конфліктної ситуації варто контролювати відповідно до широкого спектру факторів: особливості політичної системи та правлячих одиниць суб'єктів конфлікту, культурно-цивілізаційні критерії, фактор психокультурних інтерпретацій, соціальних драм та сучасного впливу на них, розвиток та динаміка конфлікту, треті сторони що впливають на ситуацію (наприклад, впроваджують контрабанду зброї або ж спонсорують терористичні організації), а також проведення аналізу моделей взаємодії суб'єктів. Відповідно до цього, типологію конфліктних ситуацій варто розглядати як спектр можливих результатів ескалації фактору формування конфлікту.

Зважаючи на описані особливості сформованої типології аналізу сучасних конфліктів та можливостей їх вирішення, а також відповідно до цілей дослідження з застосування моделей вирішення конфліктів в рамках наявної типології конфліктних ситуацій, є можливість висунути описані в роботі припущення щодо алгоритму вирішення конфліктів. Разом з тим, першочерговим у вирішенні конфліктних ситуацій є превентивна політика, яка має базуватися на розумінні всіма акторами міжнародних відносин можливості конкретних ґрунтовних дій як відповіді на можливість реалізації планів деструктивного впливу на міжнародну систему. Це означає загальне реагування, можливість нормативної політики що охопить прецеденти та

обмежить подібну діяльність у майбутньому, а також відверті дії з деескалації. Так, відповідно до аналізу діючих та заморожених конфліктів, не можна стверджувати про їх швидке завершення відповідно до стану сучасної міжнародної політичної системи. Така можливість може з'явитися лише за умови повної співпраці суб'єктів конфліктних ситуацій та їх цілісного прагнення до миру та нівелювання інтересів що передбачають збереження владних повноважень. Такий розвиток подій буде реалізований лише з тиском міжнародної спільноти який покаже що втрати подібних суб'єктів будуть значно перевищувати здобутки в ході конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Організація Об'єднаних Націй. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/unc_harter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення: 15.10.2023)
2. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555/2015> (дата звернення: 20.10.2023)
3. Andrews T. Myanmar spiralling «from bad to worse, to horrific». United Nations. 21 September 2022. URL: <https://news.un.org/en/story/2022/09/1127361> (дата звернення: 25.10.2023)
4. Anirban M., Debraj R. Implications of an Economic Theory of Conflict: Hindu Muslim Violence in India. Journal of political economy, vol. 122, № 4, 2014. PP. 719 – 765. URL: <https://www.academia.edu/download/8019409/hm.pdf> (дата звернення: 15.10.2023)
5. Barakat S., Ellis S. Researching under fire: issues for consideration when collecting data and information in war circumstances, with specific reference to relief and reconstruction projects. Disasters, № 20, 1996. PP. 149–156. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-7717.1996.tb00525.x> (дата звернення: 20.10.2023)
6. Baran M. L. Mixed methods research for improved scientific study. IGI Global, 2016. P. 335. URL: https://books.google.com/books?hl=uk&lr=&id=fo7GCwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR1&dq=+Baran+M.+L.+Mixed+methods+research+for+improved+scientific+study.&ots=IkcAN4C_1_&sig=6fIjq7EZ1Ql_pDFEdrvKfzZA6xs (дата звернення: 20.10.2023)
7. Barash D. P. Is there a war instinct? AEON. URL: <https://aeon.co/essays/do-human-beings-have-an-instinct-for-waging-war> (дата

звернення: 25.10.2023)

8. Bell E. Social dramas and cultural performances: All the President's women. *Liminalities: a journal of performance studies*, Vol. 2, 2006. URL: <http://liminalities.net/2-1/sdcp/sdcp-print.htm> (дата звернення: 15.10.2023)

9. Bhattacharjee A. *Social science research: Principles, methods, and practices*. 2012. P. 159. URL: https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=o_a_textbooks (дата звернення: 20.10.2023)

10. Bogdan R. C., Biklin S. K. *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods* (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon, 2007. URL: [https://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqyw2orz553klw0r45\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1974609](https://www.scirp.org/(S(czeh2tfqyw2orz553klw0r45))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1974609) (дата звернення: 20.10.2023)

11. Boswell T., Dixon W. J. Marx's Theory of Rebellion: A Cross-National Analysis of Class Exploitation, Economic Development, and Violent Revolt. *American Sociological Review*, 58(5), 1993. P. 681 – 702. DOI:10.2307/2096281

12. Burkhalter D. Explainer: what can the Red Cross do and not do in Ukraine? April 2022. URL: <https://www.swissinfo.ch/eng/politics/explainer--what-can-the-red-cross-do-and-not-do-in-ukraine-/47491944> (дата звернення: 15.10.2023)

13. Burton J. W. *Conflict Resolution as a Political Philosophy. Conflict Resolution Theory and Practice: Integration and Application*. Manchester University Press, 1993. PP. 55 – 64. URL: <https://www.beyondintractability.org/artsum/burton-conflict> (дата звернення: 25.10.2023)

14. Cashman G. *What causes war? An introduction to theories of international conflict*. Rowman & Littlefield Publishers, 2013. URL: <https://www.google.com/books?hl=uk&lr=&id=l78-aHuNBawC&oi=fnd&pg=PR7&dq=What+Causes+War%3F:+An+Introduction+to+Theories+of+International+Conflict&ots=a1qatoJZFd&sig=Fq56sI39kSK5MSJ0cGWWSdVnBII> (дата звернення: 15.10.2023)

15. Castañeda E., Schneider C. L. Charles Tilly: sobre violencia colectiva, política contenciosa y cambio social. Antología selecta. UNAM, Instituto de Investigaciones Sociales, 2022. P. 30. URL: https://www.academia.edu/81716465/Presentaci%C3%B3n_a_Charles_Tilly_sobre_violencia_colectiva_pol%C3%ADtica_contenciosa_y_cambio_social (дата звернення: 20.10.2023)
16. Choucri N., North R. Nations in Conflict: National Growth and International Violence. Sanfrancisco, Califi Freeman, 1975. URL: https://95b0c24668c756a9f443faa2cbadbe24.zero.govt.nz/handle/1721.1/14_1784 (дата звернення: 25.10.2023)
17. Clausewitz C. On War. New Jersey, USA: Princeton University Press, 1989. P. 86. URL: <https://www.clausewitz.com/readings/OnWar1873/TOC.htm> (дата звернення: 25.10.2023)
18. Collier P., Hoeffler A. Greed and Grievance in Civil War. The World Bank Policy Research Working Paper, Vol. 2355, 2022. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/359271468739530199/pdf/mu_lti-page.pdf (дата звернення: 15.10.2023)
19. Costantino C. A., Merchant C. S. Designing Conflict Management Systems: A Guide to Creating Productive and Healthy Organizations. San Francisco: Jossey-Bass, 1996, P. 272. URL: https://www.semanticscholar.org/paper/Designing-Conflict-Management-Systems%3A-A-Guide-to-Costantino-Merchant/a8b150c74f_964589e2bc220f9ea073116bdf81b6 (дата звернення: 20.10.2023)
20. Cruz M. A. F. NATO 2030: survival in a new era. E-journal of international relations. Vol12, № 1, May – October 2021. URL: <https://doi.org/10.26619/1647-7251.12.1.2> (дата звернення: 15.10.2023)
21. Davies J. C. Toward a Theory of Revolution. American Sociological Review, American Sociological Association, Vol. 27, No. 1, 1962. PP. 5 – 19. URL: <https://www.jstor.org/stable/2089714> (дата звернення: 25.10.2023)
22. Dollard J., Miller N. E., Doob L. W., Mowrer O. H., Sears R. R.

Frustration and aggression. Yale University Press, 1939. URL: <https://doi.org/10.1037/10022-000> (дата звернення: 15.10.2023)

23. Elliott J., Eisinger J. The Red Cross' Secret Disaster. ProPublica, 2014. URL: <https://www.propublica.org/article/the-red-cross-secret-disaster> (дата звернення: 25.10.2023)

24. Field A. J. Why Multilevel Selection Matters. Max Planck Institute for Research into Economic Systems, 2004. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10818-007-9018-1> (дата звернення: 20.10.2023)

25. Flick U., Cardoff E., Steinke I. Acompanion to qualitative research. Thousand Oaks, CA: Sage, 2004. PP. 88 – 94. URL: https://books.google.com/books?hl=uk&lr=&id=F6O-Ru4Ag1IC&oi=fnd&pg=PP2&dq=Flick+U.,+Cardoff+E.,+Steinke+I.+Acompanion+to+qualitative+research.&ots=mmKT01B7Pm&sig=vsnRvQRMk-ZnJ3IKtTe_MpJvWug (дата звернення: 02.11.2023)

26. Forman, J. M. Can Reform Save the United Nations? Opportunities for Creating an Effective Multilateral Body for the Twenty-First Century. American Foreign Policy Interests, 27(5), 2005. PP. 349 – 363. DOI:10.1080/10803920500326019

27. Ghosh A., Ghosh M. G. International Conflicts and its Menacing Impact on Global Economy: A Suggestive Policy Making Model. International Journal of Research in Business Studies and Management, Volume 6, Issue 11, 2019. PP. 18 – 25. URL: <https://www.ijrbmsm.org/papers/v6-i11/3.pdf> (дата звернення: 02.11.2023)

28. González F. E. The Colombian conflict in historical perspective. An International Review of Peace Initiative, 2004. PP. 10 – 17. URL: <https://www.c-r.org/accord/colombia/colombian-conflict-historical-perspective> (дата звернення: 15.10.2023)

29. Goodnews O. Economic Theory of Conflict. International Journal of Advanced Research, 2018. P. 603 – 611. URL:

https://www.academia.edu/80233255/Economic_Theory_of_Conflict (дата
звернення: 20.10.2023)

30. Greener S. Business research methods. BookBoon, 2008. P. 109.
URL: [https://books.google.com.ua/books?hl=ru&lr=&id=mR2sPdK0BIUC&oi=fnd&pg=PA9&dq=Greener,%09Sue%09\(2008\)%09Business%09Research%09Methods&ots=e2zbbjB0k6&sig=E9zK6zrUcR7uFpoS-ufavFVbRZ8&redir_esc=y#v=onepage&q=Greener%2C%09Sue%09\(2008\)%09Business%09Research%09Methods&f=false](https://books.google.com.ua/books?hl=ru&lr=&id=mR2sPdK0BIUC&oi=fnd&pg=PA9&dq=Greener,%09Sue%09(2008)%09Business%09Research%09Methods&ots=e2zbbjB0k6&sig=E9zK6zrUcR7uFpoS-ufavFVbRZ8&redir_esc=y#v=onepage&q=Greener%2C%09Sue%09(2008)%09Business%09Research%09Methods&f=false) (дата звернення: 15.10.2023)

31. Grinnell F. The scientific attitude. Guilford Press, 1992. P. 125. URL:
https://books.google.com/books?hl=uk&lr=&id=CeGnUwL3zawC&oi=fnd&pg=PP11&dq=Grinnell+F.+The+scientific+attitude&ots=s_FDwdAEWK&sig=sie1bMHsFrmPNPXqCNIgCPSVZGo (дата звернення: 20.10.2023)

32. Hall J. N. Pragmatism, evidence, and mixed methods evaluation. New Directions for Evaluation, № 138, 2013. PP. 15 – 26. URL:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/ev.20054> (дата звернення: 15.10.2023)

33. Hirsch F. Social Limits to Growth. London, Routledge & Kegan Paul, 1977. URL:
<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203982341/social-limits-growth-fred-hirsch> (дата звернення: 15.10.2023)

34. Holsti K. J. Resolving International Conflicts: A Taxonomy of Behavior and some Figures on Procedures. Journal of conflict Resolution, 1986. URL:
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/002200276601000302> (дата звернення: 25.10.2023)

35. Howell K. E. An Introduction to the Philosophy of Methodology. SAGE Publications Ltd, 2013. P. 236. URL: <https://methods.sagepub.com/book/an-introduction-to-the-philosophy-of-methodology> (дата звернення: 15.10.2023)

36. ICRC. Finances. URL: <https://www.icrc.org/en/who-we-are/finances>
(дата звернення: 02.11.2023)

37. ICTY. The Prosecutor v Ljube Boškoski and Johan Tarčulovski, Trial

38. Chamber, Judgment, July 2008. URL: https://www.rulac.org/classification/non-international-armed-conflicts#collapse_laccord (дата звернення: 20.10.2023)
39. Jackson, J. Realistic group conflict theory: A review and evaluation of the theoretical and empirical literature. *Psychological Record*, 43, 1993. PP. 395 – 413. URL: <https://search.proquest.com/openview/618779f2499c64598670e9f410bd9623/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1817765> (дата звернення: 25.10.2023)
40. Kuhn T. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/thomas-kuhn/> (дата звернення: 02.11.2023)
41. Lascurettes K. M., Poznansky M. *International Order in Theory and Practicelocked*, 2021. URL: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.673> (дата звернення: 20.10.2023)
42. Lawrence W. N. *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Pearson Education Limited, 2014. P. 599. URL: <https://digitallibrary.tsu.ge/book/2021/may/rideri/Lawrence-Social-research-methods-%20qualitative.pdf> (дата звернення: 20.10.2023)
43. Loadenthal M. *Structural Conflict, Systemic Violence, and Peace: A Guided Reading*. In *The Routledge History of World Peace since 1750*. Routledge Histories. New York, NY: Routledge, 2019. PP. 70 – 84. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315157344-5/structural-conflict-systemic-violence-peace-guided-reading-michael-loadenthal> (дата звернення: 20.10.2023)
44. Mackenzie N., Knipe S. Research dilemmas: Paradigms, methods and methodology. *Issues In Educational Research*, 16(2), 2006. PP. 193 – 205. URL: <http://www.iier.org.au/iier16/mackenzie.html> (дата звернення: 15.10.2023)
45. Macleans M. Does Zambia conform to the economic theory of conflict and other theories explaining the causes of civil wars? *International Journal of Management Sciences and Business Research*, 2012, vol. 1, № 5, 2012. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2701622 (дата звернення:

25.10.2023)

46. Maizland L. China's Repression of Uyghurs in Xinjiang. Council on Foreign Relations, September 22. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/china-xinjiang-uyghurs-muslims-repression-genocide-human-rights> (дата звернення:

15.10.2023)

47. Marshall M. G. The scientific study of international conflict processes: Postcards at the edge of the millennia, 1998. P. 81. URL: <https://policycommons.net/artifacts/2483381/cspinternationalconflictprocesses1998/3505700/> (дата звернення: 15.10.2023)

15.10.2023)

48. Mau V., Starodubrovskaya I. Marx's Theory of Revolution and the Revolutions of the Twentieth Century. February 2001. P. 299–325. URL: <https://doi.org/10.1093/0199241503.003.0012> (дата звернення: 02.11.2023)

49. McGlinchey S., Walters R., Scheinflug C. International Relations Theory. E-International Relations, 2017. P. 181. URL: <https://www.e-ir.info/publication/international-relations-theory/> (дата звернення: 15.10.2023)

50. Mertens D. Transformative Paradigm: Mixed Methods and Social Justice. Journal of Mixed Methods Research, 1(3), 2007. PP. 212 – 225. DOI:10.1177/1558689807302811 (дата звернення: 15.10.2023)

51. Mitchell C. R. The Structure of International Conflict. Palgrave Macmillan London. 1981. P. 362. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-349-19821-4> (дата звернення: 02.11.2023)

52. Myanmar Witness. Arms being sent to Myanmar from Russia. 24 Jan 2022. URL: <https://www.myanmarwitness.org/reports/arms-being-sent-to-myanmar-from-russia> (дата звернення: 20.10.2023)

53. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. International Conflict Resolution After the Cold War. Washington, DC: The National Academies Press, 2000. DOI: <https://doi.org/10.17226/9897> (дата звернення: 02.11.2023)

54. National Research Council, Commission on Behavioral and Social Sciences and Education. International Conflict Resolution After the Cold War.

Washington, DC, National Academies Press, December 7, 2000. P. 640. URL: <https://nap.nationalacademies.org/nap-cgi/skimchap.cgi?recid=9897&chap=617%E2%80%9393626> (дата звернення: 15.10.2023)

55. Naughton M. G., Rolfe S. A., Siraj-Blatchford I. Doing Early Childhood Research: International perspectives on theory and practice. Australia: Allen & Unwin, 2001. P. 400. URL: <https://val.serc.iisc.ernet.in/b7bjbh6owwe8/00-mr-jerome-wehner/0335242626-doing-early-childhood-research-international-per-do.pdf> (дата звернення: 15.10.2023)

56. Olzak S. Ethnic and Racial Social Movements. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, Pergamon, 2001. P. 4796 – 4799. URL: <https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01926-4> (дата звернення: 02.11.2023)

57. O'Neill B. Honor, symbols, and war. University of Michigan Press, 2001. P. 360. URL: https://www.press.umich.edu/14457/honor_symbols_and_war (дата звернення: 15.10.2023)

58. Outrageous Scandal in Mariupol: the Red Cross Turns Blind Eyes on Atrocities Committed by the Invaders. 2022. URL: <https://tsn.ua/en/ato/outrageous-scandal-in-mariupol-the-red-cross-turns-blind-eyes-on-atrocities-committed-by-the-invaders-2143150.html> (дата звернення: 02.11.2023)

59. Poponak A. Key Steps to a Scientific Method: An Exploration through Drama. Pump It Up, Brill, 2016. PP. 13-16. URL:

60. Quincy W., A Study of War. University of Chicago Press, Chicago, 1942. P. 451. URL: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/S/bo3612694.html> (дата звернення: 15.10.2023)

61. Rawashdeh D. R. M. S., Majali D. R. S. A. The phenomenon of International Conflict in International Relations. The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention, №. 5, 2017. PP. 3488 – 3502. URL: https://www.researchgate.net/publication/317107036_The_phenomenon_of_International_Conflict_in_International_Relations (дата звернення: 02.11.2023)

62. Report: Red Cross Spent 25 Percent of Haiti Donations On Internal Expenses. NPR, 2016. URL: <https://www.npr.org/2016/06/16/482020436/senators-report-finds-fundamental-concerns-about-red-cross-finances> (дата звернення: 02.11.2023)
63. Richards K. Qualitative inquiry in TESOL. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2003. P. 322. URL: https://books.google.com/books?hl=uk&lr=&id=YdeGDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Richards+K.+Qualitative+inquiry+in+TESOL.&ots=Tx1lp_rQFMq&sig=lfzjIIWXjd2yML5J7bATqp2SDH8 (дата звернення: 02.11.2023)
64. Rieckenberg R. Letter to Red Cross vice president Trevor Riggen after Sandy. 18 November 2012. URL: <https://www.documentcloud.org/documents/1346529-letter-to-trevor-riggen-nov-18-2012.html#document/p1/a184560> (дата звернення: 20.10.2023)
65. Rosati J. A., Carroll D. J., Coate R. A. A Critical Assessment of the Power of Human Needs in World Society. Conflict: Readings in Management and Resolution, 1990. PP. 156 – 179. DOI:10.1007/978-1-349-21003-9_9
66. Ross M. H. Psychocultural interpretation theory and peacemaking in ethnic conflict. Political Psychology, 1995. PP. 523 – 544. URL: <https://www.jstor.org/stable/3792225> (дата звернення: 02.11.2023)
67. Ross M. H. Psychocultural Interpretations and Dramas: Identity Dynamics in Ethnic Conflict. Political Psychology, 22(1), 2001. PP. 157 – 178. DOI:10.1111/0162-895x.00231 (дата звернення: 20.10.2023)
68. Sakyi K. A., Musona D., Mweshi G. Research Methods and Methodology. Advances in Social Sciences Research Journal, 7(3), 2020. PP. 296 – 302. URL: <http://41.63.8.17/bitstream/123456789/73/1/7993-Article%20Text-19655-1-10-20200404%20%282%29.pdf> (дата звернення: 02.11.2023)
69. Sassòli, M. A., Bouvier A., Quintin J. G. How does law protect in war? ICRC, Geneva, 2014. URL: <https://casebook.icrc.org/glossary/international-armed-conflict> (дата звернення: 20.10.2023)
70. Schulz P. Letters: How the Red Cross works. L.A. Times Archives,

2013. URL: <https://www.latimes.com/opinion/la-xpm-2013-feb-05-la-le-0205-tuesday-red-cross-20130205-story.html> (дата звернення: 02.11.2023)

71. Spangler B., Burgess H. Conflicts and Disputes. Beyond Intractability. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder, 2003. URL: <http://www.beyondintractability.org/essay/conflicts-disputes> (дата звернення: 02.11.2023)

72. Streefkerk R. Qualitative vs. Quantitative Research. Differences, Examples & Methods. Cribbr, 2022. URL: <https://www.scribbr.com/methodology/qualitative-quantitative-research/> (дата звернення: 02.11.2023)

73. Sundberg R., Lindgren M., Padskocimaite A. UCDP Geo-referenced Event Dataset (GED) codebook. Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University, 2010. URL: <https://ucdp.uu.se/downloads/ged/ged201.pdf> (дата звернення: 02.11.2023)

74. The Armed Conflict Location & Event Data Project. 10 conflicts to worry about at the start of 2022. URL: <https://acleddata.com/10-conflicts-to-worry-about-in-2022/mid-year-update/> (дата звернення: 20.10.2023)

75. The Center for Preventive Action's (CPA) Global Conflict Tracker. Center for Preventive Action Staff. URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/methodology> (дата звернення: 25.10.2023)

76. The Encyclopedia of World Problems and Human Potential. The Union of International Associations. International conflict. URL: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/international-conflict> (дата звернення: 02.11.2023)

77. The White House. Remarks by President Biden Before the 77th Session of the United Nations General Assembly. 21st September 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/09/21/remarks-by-president-biden-before-the-77th-session-of-the-united-nations-general-assembly/> (дата звернення: 25.10.2023)

78. The World bank in DRC. An overview. URL:

<https://www.worldbank.org/en/country/drc/overview> (дата звернення: 25.10.2023)

79. Turner V. W. Schism and continuity in an African society: A study of Ndembuvillage life. Manchester, UK: Manchester University Press, 1957. P. 348. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781003134923/schism-continuity-african-society-victor-turner> (дата звернення: 02.11.2023)

80. United Nations Office on Drugs and Crimes. Armed Conflict Approaches to Countering Terrorism: Categorization of an armed conflict. URL: <https://www.unodc.org/e4j/zh/terrorism/module-6/key-issues/categorization-of-armed-conflict.html> (дата звернення: 25.10.2023)

81. Uppsala Conflict Data Program. Department of Peace and Conflict Research, Uppsala universitet. URL: <https://ucdp.uu.se/encyclopedia> (дата звернення: 02.11.2023)

82. Wheeler N. J. Trusting enemies: interpersonal relationships in international conflict. *International Affairs*, 94(6), 2018. PP. 1431–1446. URL: <https://academic.oup.com/ia/article-abstract/94/6/1431/5162460> (дата звернення: 25.10.2023)

83. Wright Q. A Study of War. Second Edition. Abridged by Louise Leonard Wright. The University of Chicago Press, 1964. P. 474. URL: https://www.google.com/books?hl=uk&lr=&id=SH5Oc_HSrZMC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Wright+Q.+A+Study+of+War.+&ots=cCztyTfSCC&sig=rE4pJJA VQKTvZJTNvoyIXfyRctU (дата звернення: 25.10.2023)

84. Yarn H. D. Conflict. Dictionary of Conflict Resolution. San Francisco, Jossey-Bass, 1999. P. 115.